

NAGYASSZONYUNK HAZÁNK REMÉNYE

A
SZENTISTVÁNI
ÁLLAMESZME
KORONÁJA

*JÉZUS SZENTSÉGES SZÍVE
JÖJJÖN EL A TE ORSZÁGOD!*

NAGYASSZONYUNK HAZÁNK REMÉNYE...

A
SZENTISTVÁNI
ÁLLAMESZME
KORONÁJA

IRTA:

DR. MÁRIÁS ISTVÁN

MOTTO:

*MÁRIA ORSZÁGA
JÉZUS SZÍVÉBEN*

1 9 4 3

PÓBIZOMÁNYOS: KORDA R. T., BUDAPEST, VIII., MIKSZÁTH KÁLMÁN-TÉR 4.

I.

Történelmünk legnagyobb csodája: élünk és vagyunk.

Ezer éve él egy maroknyi, társtalan nép: a magyar a Kárpátok koszorúzta Duna-Tisza medencében. Ezer éve állt őrt megnemértetten három hatalmas nyelvtenger: a germán, a szláv és román között, egy földön, amely a népek országútja és temetője volt évezredek át, kelet és nyugat határán és ütközőpontján. Megvetette a lábát egy földön, mely látta nála sokkal hatalmasabb népek: hunok, avarok, gepidák, gótok hatalmas küzdelmeit és látta gyors, váratlan bukásukat. Megvetette a lábát és megmaradt. Megmaradt, mert bölcs és szent királyai voltak, mert népe józan és becsületes maradt, de megmaradt elsősorban azért, mert örökös királynője, Nagyszonya védelmezte. Kardja mindig vitéz és nemes kard volt — de életbenmaradásához ez nem lett volna elég. Európa többször megkondította felette a halálharangot, eltemette Muhi-pusztán, meggyászolta Mohácsnál és lemondott róla Trianonnál. De ha kardja nem volt elég és csoda kellett — csoda történt. Valóban, méltán állapítja meg róla egyik hű

fia (Andrássy Gy.): A mi történelmünknek legnagyobb csodája, hogy élünk és vagyunk.

Nemes, de hálátlan és tragikus feladatot kapott: védelmeznie kellett a nyugatot és a kereszténységet, melynek keresztvize pogány szilajságát fékezte és megnemesítette. Nyitott ajtó volt mindig nyugat felé és szilárd sziklabástya keletnek. Lovagi kardjának árnyékában nőtt és terebélyesedett nyugat kultúrája, fiainak kihullott vércseppjei voltak az égbe szökő európai dómoknak, a pompázó renaissance palotáknak és a viruló egyetemi szellemiségnek tápláló és védő gyökerei. Nemzedékek nőttek és terebélyesedtek e kardnak árnyékában, hogy saját fiai viszont összerogyjanak a feladat súlya alatt. Nyugat nemzetei elfogadták e hatalmas segítséget, természetesnek tartották és — sohasem viszonozták. Csak egy akadt közöttük és az sem a világunk képviselője; a pápaság, amely nemcsak buzdított és dicsért, hanem adott is pénzt, fegyvert, ahogy kellett. A többiek siettek felejtetni és nem emlékezni s nem is értették meg sohasem, hogy ez a maroknyi idegen nép mit csinál ott a végeken. Igen, a magyarságnak ez volt és ma is ez a külső tragédiája: ezer éven át idegenül, egyedül lenni és soha meg nem értetni.

De — állítjuk — nem kevésbé fájó a belső tragédiája. Mert nem csak szomszédai nem értették meg ezer éven át, sajnos sok-

szor saját fiai is félreismerték, sőt meg sem értették azt a nemes hivatást, melyet még így is betöltött és be is kellett töltenie. A magyarság önszemlélete és önismerete nem volt tömegeiben, de még vezetőiben sem elég tudatos, csak kevés és kiváló fia; mint pl. Rákóczi, Pázmány, Zrinyi rendelkezett azaz az áttekintéssel, hogy hivatását tudatosan felmérje és tetteit ahhoz szabhassa. Több volt életében a hősie, de mégis ösztönös helytállás, mint a tudatos, kiszámított cselekvés. Első pillanatra azt mondhatnók, igen, mindig harcolt, nem volt ideje gondolkozni. Pedig — állítjuk, — számos ok között nem ez a legfőbb ok.

Kétségtelen, ez a lehangoló tény nem egy oknak a szülötte. Közrejátszott nem utolsó sorban az a nagy változás, ami az európai és kisebb mértékben a magyar lélekben végbe ment a renaissance óta. A középkor vallásos kollektív gondolkozású embertípusát önző, individualista embertömeg váltotta fel melyet főleg a realiák, az egyéni élet javai érdekeltek, mely a hit világát ködösnek tartván, avval együtt a magasabb kollektív nemzeti eszményt is elfelejtette. A felvilágosodás kora és a francia forradalom (1789—93.) eszméi, ha új utakra tértek is, ennek a reális és individuális gondolatsornak maradtak vivői s egyes kinövéseiben (kommunizmus) a vallási nihilizmus határát surolták. Mindezek az áram-

latok a legújabb időkig a magyar nemzettestet is befönták többé-kevésbé, ami a haza fogalmának felbomlására, vagy legalább is önző, szűkkeblű értelmezésére vezetett. Másik ilyen ok volt a századok alatt egyre súlyosbodó nemzetiségi kérdés, s vele az ország fokozódó nyelvi és érzelmi hasadása. A csatákban pusztuló magyarság helyét nehezen beolvadó, tömör szláv, oláh, stb. nyelvszigetek foglalták el. Még súlyosabb volt a vallási hasadás a XV. század elején, mely tönkretette azt a keresztény egységet, melyen egyéb alapok mellett Szent István birodalmi gondolata épült. Az ország regionális kormányzása (külön Erdély, királyhű részek, török-birta területek) egyrészt, másrészt a mohácsi vész óta a tisztán nemzeti királyság hiánya ugyancsak hozzájárultak az örök, egységes magyar cél homályban maradásához.

De a legfőbb ok mégis ennek az örök magyar célnak és az azt hordozó *Patrona Hungariae* gondolatnak metafizikai, a reális nemzetcélokat messze túlhaladó tartalmában hordja magyarázatát. Boncoljuk ezt a gondolkört közelebbről.

II.

A Patrona Hungariae gondolat és a szentistváni állameszme nemzettörténelmi jelentősége és kapcsolata.

A metafizikai történelemszemlélet, mely az egyének és a nemzetek életében, mint legfőbb irányító és érvényesülő tényezővel, az isteni gondviseléssel számol, felveszi — nem alaptalanul — az egyének, illetve nemzetek gondviseléskijelölte hivatását. Ezt a hivatást az illető egyén, vagy nemzet csak Isten kegyelmével töltheti be, aminek feltétele, hogy azzal tudatosan szembe ne helyezkedjék. Ennek a hivatásnak a lényege abban a titkos névben gyökerezik, amit az Isten ad az embernek. (Jel. könyve). Lehet, hogy titkos nevét, vagyis gondviselésszerű hivatását tudatosan fel sem ismeri az illető, Isten kegyelmével azt ösztönösen is betöltheti (mint pl. az egyszerűbb emberek), s csak a túlvilágon ismeri meg tudatosan magát és hivatását.

Hasonló hivatás kijelölésük van az egyes nemzeteknek is. (Lorey). A történelem Isten ítélőszéke, ahol a hivatásukhoz hű nemzetek, mivel a nemzetnek nincs túlvilági élete, jutalmat, a hűtlenek súlyos csapásokat kapnak,

melyek, ha nem térnek jó útra, végüket okozák. A nemzetek gondviselészerű hivatása ket-tős antropocentrikus és theocentrikus vagy másképp természeti, illetve természetfeletti elemekre oszlik. A természeti elemekhez tartoznak a kulturális civilizációs stb. szempontok, pl. a római birodalom ilyenirányú hivatása volt a római-görög kultúrát terjeszteni; természetfeletti elem; a hivatásnak magára az Istenre, vagy pl. képviselőjére, az Egyházra vonatkozó jellege. Például a francia nép, mint az Egyház legidősebb, elsőszülött leánya (védője) szerepel. A természetfeletti hivatás elemei magasztosabbak, de foghatatlanabbak. Az egyes népek változó arányban részesülnek a hivatás két alapeleméből. Ha a természetfeletti elem centrális lesz és a többit háttérbe szorítja, akkor a hivatást viselő nemzet a földön mintegy Isten választottja, képviselője lesz. Például az ókorban a zsidóság. Mivel az ilyen kiválasztottság nagy kegyelmet jelent, annak be nem töltése sokkal súlyosabb csapásokkal jár (zsidóság).

Ilyen választottságot biztosít a magyar nép számára a szentistváni állameszme koronája: a *Patrona Hungariae* gondolat is. Hogy a magyar választott nép, inkább ösztönösen él a köztudatban (Magyarország Európa védőbástyája stb.), de nagy magyarjai, Zrínyi, Rákóczi tudatosan ápolták magukban (lásd: Rákóczi imája a hazáért nehéz időkben). Mit

jelent ez? A magyarságnak a többi európai nép között, azoknak elsősorban természeti elemeket tartalmazó hivatását messze meghaladó, természetfeletti hivatása van, amely a *Patrona Hungariae* gondolaton alapul. Hivatása fenköltebb, felelősségteljesebb, de foghatatlanabb, mint más népeké. Tudatos megközelítésének első feltétele; a gyermeki, hívő lelkület, mély hitélet. Hitetlen, vagy félig hívő ember számára a természetfeletti nemzet-cél elvész, vagy legalább elhomályosul, viszont az ilyen ember, esetleg maga a nemzet is, a magasztos cél számára vész el. De ugyanígy csak az a kívülálló, más nemzetbeli érti és méltányolja ezt a hivatást, aki maga is hívő, sőt maga is magasabb célok felé törekszik. Ezen gondolatsor alapján most már jobban megérthetjük a magyarság külső és belső tragédiáját. Európa az utolsó ötszáz évben szörnyű módon profanizálódott és a laicizálódott (Csávossy). A középkor keresztény Európája még csak megérthette valahogy az Árpádok Magyarországot, de az utolsó ötszáz év hitetlen Európájának a magyar cél fából vaskarika. De ez az oka a magyarság belső tragédiájának is, a renaissance óta a magyar királyság gondolata is elvilágiasodott, vele együtt lankadt a hit és terjedt az individuális önzés. Ez pedig mind mai napig áthághatatlan gátat emel a magyar hivatás tudatos ápolása elé. *A Patrona*

Hungariae gondolatot a szentistváni hívő áhitat nélkül nem lehet megközelíteni.

Miután érintettük a magyar hivatás centrális metafizikai objektumát, a Patrona Hungariae gondolatot, miután röviden rávilágítottunk azokra az okokra, melyek ennek a fenkölt gondolatnak s vele az örök magyar történelmi hivatásának megértését, megközelítését és tudatossá válását úgy Európa népei, mint a magyarság nagy többsége szempontjából meggátolták, világítsuk meg ezt az eszmét a maga történeti légkörében, keletkezésében. Aztán foglalkozzunk metafizikai történelmi szempontból, e gondolatkör irányító szerepét szem előtt tartva, a magyar történelem egyes koraival és mélyebb tanulságaival. Külön kitérünk majd a jelen aktuális eseményeire, várható fordulataira, a jövő alakulására. Végül számot vetünk azzal, hogy mi az, amit tennünk kell, illetve tennünk lehet, hogy a magyar hivatás e legszebb gyöngyszeme nemcsak de jure, hanem de facto is megvalósulhasson.

A magyar hálás és következetes nép, sem szegénye, sem gazdagja soha a történelem ezer éve folyamán nem felejtette el, mit köszönhet első királyának, az országtérítő és rendező Szent Istvánnak. Amíg ez a személyi hála szinte vágyakozó sóvárgássá változott a nép ajakán (Ah! hol vagy...), addig a nagy király művének, a *szentistváni állam-*

eszmének és törvényeknek tisztelete és értékelése nagy hullámzásokat mutat. Első hullámhegye a tiszteletnek és értékelésnek az Árpád- királyok kora (1000—1301.), tetőpontján a szintén szent és hős utóddal, Szent Lászlóval, aki elődje sírját 1083-ban felnyitattja és utána nemsokára a szent királyt szentté avatják. De az egész 300 év alatt a szent király alakja eleven példakép, intézményei kisebb korszerű változtatásokkal fennmaradnak a középkor vallásos szelleme még tart. Az első hullámhegyet lassan mélyülő hullámvölgy váltja fel, a középkor tekintélyi keresztény uralkodóját a renaissance hatalomvágyó, személyes becsvágyú fejedelme váltja fel, csökken a vallásosság, fogy a szentség példaereje. A második hullámhegy, amely sajnos nem tartott soká, csak néhány évtizedig, részben Mária Terézia királynőnk személyes érdeme, 'kétségtelen a neobarokk korszak újraéledő, de kissé terjengő vallásossága kedvezett neki. Fénypontja a Szent Jób hazahozatala Raguzából (1771). Ezt a hullámhegyet egy mély hullámvölgy követi, különösen a XIX. század második felében. Ennek a kornak naturalista és atheista nemzedéke számára (tisztelet a kivételnek) a szentistváni gondolat idejétmult csökevény csupán, a középkor vallási mákonyjának idejét mult maradványa. A harmadik, hozzánk legközelebb álló hullámhegy a XX. század elején kezdődik, de csak a harmincas évek

elején kap a tömegek szemében nagyobb erőre. Fellépésének nálunk mélyreható okai vannak. A világháború szomorú vége, 1914—1918., a kommunizmus, a szerencsétlen és tragikus trianoni békediktátum a magyarság húzába vágott és munkára serkentette maradék életerejét. A milleneumi évek nagyraavagyó, atheista, liberális nemzedéke alól kicsúszott a talaj, a Prohászka és mások által a század elején megindított vallási renaissance kezdi megteremni gyümölcsseit, ez viszont megkönnyíti a szent király alakjához és állameszméjéhez való visszatérést. De nincs is más irányban választása.

A trianoni békediktálók a maguk önző céljaik érdekében dezavualják a történelmi jogokat és bedobják a köztudatba az amúgyis túltengő nemzetiségi eszmét. Maguk az elszakított és visszamaradt nemzetiségek egymást mulják felül elkülönülési és autonómiás vágyaikkal. Az ország négy részre szakadt, a megmaradt, túlnyomóan agrár egyharmad rész menekültekkel túlszűfoltan alig hogy tengődött. Az integer Magyarország visszaállításának lehetősége még az intranzingensek szemében is lehetetlenségnek tűnt fel. Amellett a lefegyverzett ország állig felfegyverzett ellenségekkel volt körülvéve. Ebben a szorult helyzetében a szerencsétlen ország csak tiszta, de fegyvertelen igazságába, ezer éves történeti jogaiba és államformájának első

megfogalmazójába, a szent király személyébe kapaszkodhatott. A szent király alakjának előtérbe kerülése műveit is felszínre hozta. A magyar közélet és társadalom rádöbbsent, hogy műve mennyire időszerű, de egyben az egyetlen kivezető út. Ennek a gondolatsornak adnak helyet az újságírók (Pethő), mert csak ennek az eszmének a diadalával remélhető a leszakadt és meglazult részeknek szerves visszkapcsolása a csonka-országba. Mert ez az eszme a faji, törzsi, nyelvi és nemzetiségi különbségek felett álló keresztény monarchia állami egységét jelenti napjainkban is, a különböző népek békés együttélését Szent István birodalmában, ahol a magyarság történelmi jogon visz elsőbbségi szerepet.

Amilyen szerencsés, sőt végzetszerű volt ennek az eszmekörnek a feltűnése, annyira megnyirbálták előnyeit a korviszonyok és a körülmények. Egyrészt magát az eszmét sokan nem emésztették meg jól, csak szájukon hordták, félő volt és ma is félni lehet, hogy így lassan tartalmát veszített közhely lesz. Külön nehézség a király személyének a kérdése. Még nagyobb akadálya a korszellem még mindig nagy szabadossága. *A szentistváni állameszme a középkor emberének keresztény alázatán és engedelmességén épült, de hol vagyunk ma ettől, mikor mindenki első akar lenni.* Másrészt, bár az utóbbi évtizedek a társadalom egyes rétegeiben, nem utolsó

sorban az intelligencia körében a vallásosság elmélyülését hozták, ez még messze van a középkor mély vallásosságától. *A szentistváni állameszme egy vallású keresztény államra épít, ma viszont tele vagyunk mindenféle felekezetekkel.*

Amint láthatjuk, a magyar társadalomnak és közéletnek sokat kellene változnia, hogy maga a szentistváni gondolat érvényesülhessen. De tovább megyünk. *Maga a szentistváni állameszme önmagában csonka és kiegészítésre szorul. Kiegészítése és koronája csak a Patrona Hungariae felajánlás lehet.* Ezt magának Szent Istvánnak élete és utolsó évei igazolják. De hogy fogadhatja el ezt az ország, amíg nem teljesen katolikus.

De hát nézzük, mire is tanítanak a szent király utolsó évei? Magának Istvánnak királysága 1001-ben veszi kezdetét, amikor II. Szilveszter pápától kapott koronával magát magyar királynak koronáztatja. Ettől kezdve élete a térítés és szervezés, továbbá a törvényhozatal jegyében folyik le, nagy eredménnyel. Csak rokonainak (Koppány, Ajtony) pogányizú lázadása keseríti, bár fáj neki a testvér-vér ontása, az ország nyugalma, a kereszténység és népének jövője megköveteli, hogy fellépjen ellenük. A lázadásokat elfojtja, de tudja, hogy a dacos magyar vér még sok helyt ellenszegül. Minden reménye fia, Imre. Öreg korában támasza és utódja. Mély vallá-

sossága, amelyet bölcs tanítója és hű embere, Gellért püspök csepegtet belé, szilárd biztositéka a magyar jövőnek. Az agg király nemcsak a jelent nézi, a jövőbe is lát. Látja, hogy mindaz, amit tett, az állameszme, amit kidolgozott, jó, de nem elég. Emberekre, megbízható emberekre volna szüksége, hogy szeretett hazáját a kezdet nehézségein átsegítsék. Fiában van minden bizalma. De Isten másképp határoz. 1031-ben, rövid szenvedés után magához szólítja a szentéletű ifjút. Az agg király megnyugszik Isten kifürkészhetetlen akaratában. de szívét mérhetetlen fájdalom borítja. Életrírói feljegyzik, hogy attól kezdve alig beszélt haláláig és soha többé nem mosolygott. Mérhetetlen fájdalom marcangolta fiáért és nem kisebb fájdalom hazája jövőjéért, mert megfelelő utódot nem látott. Péter, a veje, hű keresztény volt, de nem magyarérezelmű. Legközelebbi rokonai, Aba Sámuel és az Árpád-fiak, magyarok, de pogányok. Attól az országot, ezektől pedig a kereszténységet féltette. Így érkezett el az Úrnak 1038-ik esztendeje. Az agg király érezte, hogy már nincs sok hátra. Fiának halála nagyon megviselte, egész életműve romokban hevert, hiába minden térítése, minden törvénye, álma. Látni vélte a jövőt, az utódok marakodását, keresztényei és papjai üldözését, a zsákmányra éhes szomszédokat. Elvész, elvész az országa, mely oly idegenül, önmagában áll, melyet ő akart ke-

reszténnyé tenni, de amit mégsem tudott teljesen keresztül vinni. Eljött augusztus 15.-e, a Boldogasszony ünnepe, melyen a koronát fejére tette, a Boldogasszonyé, akit fia és ő is úgy szeretett. Lelkében a legsötétebb két-ségbeesés bírkózott a hívő bizalmával és szeretetével. Határozott. Odaroskadt az Úr keresztje és a Boldogasszony képe alá. Melléből zokogva törtek elő a hangok: Uram, Te tetted Péterre Pétert Sámuelle, Aba Sámuel, Uram, nem zúgolódom, megnyugszom akaratodban, megnyugszom abban is, hogy szeretett fiamat, Imrét elvetted. De nézd, nincs kire hagynom országomat. Hirtelen felveti szemét és a Boldogasszony képe felé fordul: Nagyasszony! nézd, nincs kire hagyjam árva országomat, nézd, Neked ajánlom, légy annak örökös királynője, ne hagyd országomat elveszni. (Sik Sándor: István király, drámája nyomán). A felajánlás megtörtént, az agg király magábaroskadt, de mégis megnyugodott. Érezte, nem tehetett másként és akárki jön utána, jó kezekre bízta országát...

Így lett Mária, az Irgalmasság Anyja, Magyarország örökös királynője és így lett Magyarország eljegyezve a biztos jövővel és mint Mária gyermeke a küzdelemmel és a szenvedéssel. István, Magyarország első királya, nagy árat fizetett ezért a jövőért. Átélté még életében nagy művének, a szentistváni állameszmének összeroppanását (a szentist-

váni állameszme önmagában a felajánlás nélkül nem tartott volna meg bennünket), s átélte egyetlen fiának, Imrének, korai halálát. Ez volt életének legnagyobb áldozata, ez volt az elmúlt magyar ezer év drága váltságdíja, így lett Szent István az Ujszövetség Ábrahámjává, aki tényleg fel is áldozta fiát, Szent Imrét. Mert, ha Imre meg nem hal, lett volna állameszme, de nem lett volna felajánlás. De Isten is tudtára adta a magyarságnak, hogy nem mindennapi célra hívja és nem emberi úton gondoskodik róla. „Szent Imre hivatása más; ő eszményt hirdet, példája kihat századokra és nemzetének nagyobb szolgálatot tesz, ha az erény uralmát benne biztosítja, mintha azt a maga araszyi hatalmával boldogítja.” (Prohászka).

Az agg király legnagyobb áldozatából, szeretett fiának elvesztéséből fakadt a legnagyobb áldás az ő és az országa életére. Ezzel lett ugyanis országa *önként* is választott nép, ezzel lett Mária Magyarország örökös királynője „jure haereditario” is, mert hiszen természetjogon, jure naturali, már eddig is az volt, mint a barokk kor emberei és egyházi írói tartották. A Szent István ajkára adott szavak emlékeztetnek bennünket a kereszten haldokló Krisztus szavaira: „akinek a helyzetéhez hasonlítható az övét elhagyni készülő, haldokló szent király állapota. Krisztus a szent Anyára bízta kedves tanítványát, Já-

nost, Szent István pedig népét és országát“ (Németh László: A Regnum Marianum állam-eszme, 1941. 17. old.). De ugyanez a felajánlás jelentette azt is, hogy a választott nép Mária, örökös királynő voltát mindenek előtt és mindenek fölé helyezi, életének központjába állítja és *jogos keresztény természeti aspirációit magasabb, természetfölötti hivatásának Mária örökös szolgálatának alárendeli.*

De természeti jogon választott népe volt a magyarság Máriának már a pogány időszakban is. A XVIII. század vallásos, barokk embere, aki a kor sajátos tulajdonságának megfelelően a legapróbb részleteket is szinte túlzásba menően kifaragta, a régi legendák adataiból és saját hívő tiszteletéből a magyarság őskorára visszamenően vezeti le ezt az elhivatottságot.

Mintha csak ezzel is igazolná az örök szép gondolatot, Mária akkor is Anyánk, amikor még nem is gondoltunk reá. „A hívő kor elgondolása szerint a Boldogságos Szent Szűz különös gyámkodást, pártfogást, szeretetet mutat a magyarság iránt, még mielőtt a nép keresztvíz alá hajtotta volna fejét. Már ebben az időben elhatározta, hogy választott népévé teszi. Tervében Géza fejedelem születendő gyermeke viszi majd a főszerepet. A legenda elbeszélése, amely szerint a Szent Szűz megjelenik Gézának és figyelmezteti a születendő gyermek hivatására, megragadta barokk ma-

gyar lelkét és nemzetének keresztény történelme elejére odaállította a Szent Szűzet, akinek nem kisebb szerepet adott a magyarság megtérítésében, mint a magyarság apostolának, Szent Istvánnak.

A pogány magyarság lelki előkészítésére is rámutatnak íróink és szónokaink. A szerzetes szónok szerint a keresztény Magyarország létrejöttében ugyanazokat a mozzanatok fedezhetjük fel, mint a világ teremtésében. Az Úr lelke, kegyelme lebegett az ősi pogányságban élő nép felett. Majd az Úr elválasztotta a vizeket a szárazföldről, a pogány magyarságot a többi pogány néptől. Világosságot a magyar égre helyezte az Egyház tanítását és nem utolsósorban Szent István fényeskedő alakját, „aki, mintegy földi Istene lenne a magyarok egének.” A honfoglaló magyarság nyugati kudarcaiban sem látott mást, mint az Isten ujját. A magyarságot így aláztta meg az Úr, hogy alkalmassá tegye a kereszténység befogadására. Midőn Géza hajlandónak mutatkozott a kereszténység felvételére, álmában megjelent neki a Szent Szűz és felhívta figyelmét a magyarság jövőjére. Erről így értesít bennünket a barokk szónok: „Juttassátok eszetekbe azt az áldott és szerencsés időt, melyben, mint Mózes által Izrael népét, úgy hozta ki a nagyhatalmú Isten dicsőséges Szent István által a pogányság Egyiptomából a magyar nemzetet és nemde tejjel, mézzel

folyó földre hozta? De nemcsak maga, ingyenvaló kegyelméből, hanem Szent Szűz Anyjának munkálkodásából is. Mert még nevét is alig tudják vala Magyarországon és mindazonáltal megjelenik Géza hercegnek ál-mában és azt mondá: jó reménységben légy Géza, mert én vagyok Mária, a Szeplőtelen Szűz, ki felől a keresztények mondják vala néked, hogy az Isten, Krisztus Jézus Anyja vagyok. És ezzel vajjon mit jelentett egyebet, ha nem anyai hajlandóságát a magyarokhoz és munkálkodását, hogy az Ő szolgálatára hódoltatnék az ország. Óh, ország, óh nemes, óh gazdag, óh győzedelmes és dicsőséges ország! *Úgy vagyon Krisztus akarata, hogy Mária által nyerjünk meg mindent, tehát Mária által vagy az ő és magyarok országa*“.

A barokk elgondolás szerint Szent István többször hálát adott a Szent Szűznek a királyi korona elnyeréséért, mert azt neki tulajdonította. Viszonzásul tiszteletének terjesztésével adózott. Tudatában volt annak is, hogy Mária különös gondot visel az egész magyar népre. — Ki, aki mint Máriának tulajdonította mindazokat, egy egész életében annak tiszteletét oltotta, plántálta és gyökereztetette a magyarok szívébe. És, amint ő atyjuk volt az hitben, azt kívánta, hogy Máriát Anyjuknak lenni ismerjék. Vette is jutalmát a mi szent királyunk, mert azon a napon, melyen a Szűz

méhébe fogadta Krisztust, szeretetének és anyai gondviselésének méhébe fogadta a magyarokat is; midőn, amely napon az angyaloktól köszöntetett Názáretben és mennyei királynénak jegyeztetett, azon a napon Szent Istvánnak angyali korona rendeltetett. És ugyanazon a napon tétetett fejére, mely napon a Szent Szűz a mennyben megkoronáztott. Nem is bocsátotta feledékenységre a két napot, hanem örök emlékezetére két érsekséget fundált az országban. Az esztergomit Nagyboldogasszonynak, a kalocsait az angyaloktól köszöntött Szűznek tiszteletére. Székesfehérvárott ugyan a mennybe vitetett Nagyasszonynak nagyobb tiszteletére oly nagy, felséges és ritka ékességű templomot építtetett, hogy csaknem a világnak hét csodálatos munkája közé számláltatott. Megparancsolta országában, hogy ha valaki Mária nevét hallja, vagy mondja, süvege levételével és feje meghajtásával tisztelje és mindnyájan Nagyasszonynak hívják. Így is szorgalmatoskodott az Ő tiszteletének terjesztésében. Annyira is terjesztette, hogy Magyarország Mária országának, népe Mária népének nevezteték a külső országoktól is —. (Egy. könyvtár: Unepi pred. V. 1.).

Szent István uralkodásának központi magva a Mária tisztelet volt. „Királyi erényei a Mária tiszteletből fakadtak, vagy azzal szoros összefüggésben voltak. Az ellenség felett

győzelmesnek mutatkozott, mert Mária segítségével indult harcba; országát boldogságra vezette, mert a Szent Szűz mutatott irányt a kormányzásban; szent férfiú volt, mert életének középpontjába az Istenanya tiszteletét állította. Katholikusságáról is Mária tisztelete tanuskodik. A pogányok ellen fegyvert fogott, mert Mária vitézésnek kötelessége védeni a kereszténységet. Szent István életét így szövi át a Szent Szűz tisztelete, így lesz királyi erényének központja a Mária tisztelet.

Természetjogon tehát nemzetünk a Szent Szűz oltalma alatt állott minden időkben, azonban „a végső legjelentőségtelesebb, mondhatnók, jogi szerződés a Boldogasszony és a magyarság között” az ünnepélyes országfelajánlással jött létre. „Ezt a történeti mozzanatot emlegeti a szónok, a történész, a költő, ezt a jelenetet örökíti meg a festő, a szobrász, erre a jogi aktusra utal a Regnum Marianum jogásza.” (Khlosz Pál, 1756.)

Ez a jogi szerződés *jure haereditario* is örökös Urnővé tette a magyarok számára a nagyhatalmú Szűzet, akinek *Szent István a koronával együtt minden uralkodói jogot! átadott. Ettől kezdve Mária a magyarok örökös királynője, királyaink csak mintegy helytartói, földi képviselői a mennyek Királynőjének.* „Ettől fogva tehát mi magyarok Nagyboldogasszonynak sajátja és öröksége vagyunk. Ettől fogva Máriának sok neve mellé

a Patrona Hungariae. Magyarország Patrónájának nevét tesszük. Arany-, ezüstpénzre, hadizászlókra, országházára képét írjuk."

Máriaé lett tehát ez a föld, az Ő uralma alatt áll Magyarország. Azért, *aki a magyar hazát bántja, Szűz Mária öröksége ellen tör és az égi királynővel, az erőshezű „Deboránkkal” és „Juditunkkal” száll harcba.* „Halljátok ezeket ellenségek és tanuljátok meg, hogy ha bennünket háborgattok, nem mivelünk, hanem Nagyboldogasszonnyal lesz dolgotok, aki örökségét elpusztítani nem engedi” (Nedecky L. 1739.). Jóleső meglepéssel mutatnak rá a Regnum Marianum átérzői a magyar történelemre, amelynek minden lapjáról az a bizonyosság olvasható, hogy Mária az ellenségekkel szemben mindig megvédte országát (Nedecky L. 1739.).

III.

A Patrona Hungariae gondolat kegyelmi értékelése.

Láttuk tehát történeti szempontból is, milyen centrális aktus volt a Patrona Hungariae felajánlás nemzeti és történelmi életünkben. Választottságunknak és természetfeletti küldetésünknek legfőbb *egyetlen* letéteményese. Fejezzük ki most — a nemzet természetfeletti küldetését tekintve — a kegyelmi életnek nyelvén, mit nyert a magyarság ezzel a felajánlással, melyben — hangsúlyozzuk — természetes, naturális nemzeti aspirációit háttérbe szorítva, természetfeletti céllal Mária szolgálatára és tiszteletére kötelezte magát s ezért létét minden veszély közepette örök időkre biztosította.

Az ember, a keresztény ember, mint tudjuk, a maga természeti lelki életén kívül kegyelmi életet él, amely a maga természetfelettségében számunkra sokszor foghatatlan s amelynek végtelen bő forrásait a Megváltó nagy áldozata, a kereszthalál nyitotta meg. Ennek a természetfeletti, kegyelmi életnek az egyén életében éppen úgy megvan a maga sajátos lélektana, mint a természeti lelki élet-

nek. A kegyelmi élet ismerői, szentek és tudósok három fordulópontot, megtérést ismernek ennek a természetfeletti életnek az egyén életében való kitökéletesedése során. Ezeket a fordulópontokat, melyek az egyén életében évtizedeket, máskor rövid hónapokat jelenthetnek, nagy lelki krízisek előzik meg. *Via purgativa* — a megtisztulás útja —, *via illuminativa* — a megvilágosodás útja és *via unitiva* — az egyesülés útja —, három jól körülírt fokozata ennek a lassú fejlődésnek, melynek során a földi salaktól megtisztult lélek, ha az Isten kegyelme ezekre a magasabb lelki fokokra emeli, Istennel már itt a földön egyesül. (L.: A megkezdett örökélet. Garrigou-Lagrange.).

Bár a lelkiélet ismerői ezt a beállítást csak az egyén életére alkalmazzák, mégis — azt hisszük — átvihetjük tágabb értelemben a keresztény népekre is, melyeknek nemcsak egyéneikben, hanem összességükben, tehát nemzeti életükben is magasabb, természetfeletti céljaik lehetnek, pl. Isten országának terjesztése. Különösen áll ez a magyarság élet-történetére, hiszen ez az ország — természeti keresztény aspirációit, mint ismételten hangsúlyoztuk, a természetfeletti, kegyelmi szempontok mögé szorította. Ha most a kegyelmi életnek ezeket a fordulópontjait a magyarság történetével összhangba akarjuk hozni, azt mondhatjuk, hogy első megtérésén — megfelel az egyén életében a *via purgativának* —

a Géza és István idejében megindult megkereszteléssel, megtéréssel esett át. Ez nem történhetett nagy lelki krízis nélkül. Mint az egykorú kútfőt idéztük, Isten, illetve őrangyala, a Szent Szűz elválasztotta a pogányoktól, de egyben súlyosan meg is alázta. megmutatván, hogy a kereszténység nélkül nem tud saját lábán megállani. Ez a megalázás, mellyel a magyarságot Mária későbbi magasztos hívására előkészítette, egyúttal nagy kegyelem volt, mert a magyarság megtéréséhez vezetett. Ezzel Magyarország István alatt — lévén keresztény nemzeti királyság — a via purgativa által a nagy nyugati, francia és német-római királyságok lelki nivójára emelkedett. Mivel azonban csak az első megtérésen esett át, elsődleges központi céljai, természetes nemzeti aspirációi voltak, melyek a szentistváni állameszmében ideális, keresztényi, de elsősorban nemzeti, tehát világi kifejlődést nyertek.

Az Istennek azonban különleges szándékai voltak a magyarsággal. Választott néppé, Fia Anyjának, a Boldogságos Szűznek különleges országává akarta tenni az országot, ezért újabb nagy csapást bocsátott reá. Elvette szentéletű királyának szemefényét, egyetlen fiát és örökösét és ezzel csaknem búskomorságba süllyesztette öreg, hű szolgáját. Az Isten azonban semmit sem tesz elegendő ok nélkül. Ha el is vesz valamit tő-

lünk, csak azért teszi ezt, hogy helyette többet adjon. Így volt ez a magyarsággal és Szent Istvánnal is. A magyarság egy király helyett egy minden időkre világító szentet kapott, István pedig cserében fia haláláért, hívó kétségbeesésében a megvilágosodást, hogy az égi Királynőnek oltalmába ajánlja szeretett országát. Így az ország második nagy válságából, a kegyelemnek, egy újabb természetfeletti megnyilvánulása — a via illuminativa — lett. Ezzel a felajánlással a kegyelmi élet második fokára, a megvilágosodás útjára lépett a nemzet, most már önkéntesen is választott nép lett, nemzeti létének központjába tisztán természetfeletti célt, örökös királynőjének. Máriának szolgálatát és tiszteletét állítva. Fennmaradását ezzel örökre biztosította, sorsának alakulását pedig attól tette függővé, mennyire lesz hű cszményéhez, a Mária tisztelethez. *Mária szenvedett Krisztus után a legtöbbet, tudta, hogy országára is Mária-sors, a keresztút szenvedése várakozik, bűnhődő szenvedés a saját és engesztelő szenvedés a mások bűneiért.* És a történelem igazolta is. *A magyar nép csak a Krisztus keresztjén tud megpihenni.* Amilyen mértékben hűtlen lesz eszményéhez, Máriához, olyan mértékben hullik szét darabokra egysége és olyan mértékben sokasodnak szenvedései. Kilencszáz év múlt el a felajánlás óta, kilencszáz éve járja a magyarság a via illuminativa kiválasztott-

ságának újtát. De vajjon felérhet-e, fel fog-e érni a via unitiva, a harmadik megtérés tökéletes egyesülésére, ami a Patrona Hungariae gondolatnak mindent elsöprő, az egész nemzettestet átítató tudatos vállalásának lehetne kísérője, következménye. Mi hisszük, hogy minden lehangelő akadály ellenére nagyon nagyon közel vagyunk ehhez az újabb nagy változáshoz, elsősorban a mai generáción múlik, hogy ez a nagy fordulat tényleg bekövetkezzék. Tárgyalásunk későbbi folyamán, a jelenkor magyar problémáinál ezzel külön is foglalkozunk majd.

Mielőtt azonban a mai magyar élet égető problémáival foglalkoznánk, fussuk végig a magyar történelmet. Nézzük meg, elemezzük közelebbről, mire tanít az minket, ha mindent a Patrona Hungariae gondolat szemszögéből, a magyarság nemzet fenntartó eszméjéből nézünk. Ennek a metafizikai magyar történelemszemléletnek alá kell támasztania, amit mondtunk: *hűség Máriához, a keresztény valláshoz és a magyar jövő — egyet jelent.* Amily mértékben eltért ettől a magyarság, olyan mértékben romlott sorsa, s a mi teljes testi és lelki felemelkedésünk, Revisiónk ma is ennek a gondolatnak és nem elsősorban fegyveres erőnknek függvénye (természetfeletti hivatás).

IV.

A magyar történelem metafizikai történelemszemlélete.

1. Az Árpádkirályok kora (1001—1301.).

A magyar történelemben metafizikai és reális történelemszemlélet szempontjából egyaránt az első korszak az Árpádok kora. Nem ment ez a magyar kor az ősi magyar hibáktól, a széthúzástól, könnyelműségtől, a gőgtől, de az egész kort, még sötét perceit is (II. Endre, V. István) bearanyozza a középkor kollektív, égieket kereső, gótikát sugárzó vallásos levegője és államalkotó királyainak, az Árpádoknak szentekben oly gazdag nemzetisége. Közöttük is akadtak gyenge, sőt jellembelileg fogyatékos uralkodók (Salamon, II. Endre), de közöttük ragyog egy Szent Istvánnak, egy Szent Imrének, egy Szent Lászlónak nemes alakja. Aztán ott vannak a szent asszonyok, az Erzsébetek, a Kunigundák és a Margitok. Nincs Európának még egy uralkodó háza, mely ennyi szentet tudna felmutatni. Ilyen példaképek mellett nem csoda, ha a középkor vallásos levegőjében a nép is megőrizte, sőt tovább építette Mária tiszteletét, még ha időn-

ként egyesek, vagy tömegek hűtlenek is lettek a magasztos magyar gondolathoz, a Patrona Hungariae eszményéhez. Nem is maradt el a nemzet súlyos büntetése, hiszen az *Isten az Ő házanépét — jogosan — először és keményebben bünteti*. Szent László király vitéz kardja és krisztusi nemzedéke előtt megfutamodnak a besenyők és egyéb betolakodó pogány barbárok, de *IV. Béla elpuhult, könnyelmű, sok tekintetben bűnös nemzedéke elveszti a muhi csatát (1241.)* s vele az egész ország a tatárjárás szörnyű pusztulásának részese lesz. *Nem a magyar kard éle csorbult meg kétszáz év alatt, hanem a magyar hűség, összetartás és erkölcsök lazultak meg, ez okozta a katasztrófát*. Nemcsak a mai történelemkutatás tanítja ezt, hanem az akkori kútfők egyhangúan állítják. Lássunk csak néhány idevonatkozó feljegyzést. Sokan, így II. Frigyes, akkori német-római császár is, a magyarok túltengő elbizakodottságára és a veszéllyel szemben tanúsított nemtörődömségére hivatkoznak (Gombos: Cat. font. hist. Hung. II. 1852.). Rogerius kanonok Carmen miserabilejában több okot sorol fel, a magyarok és kúnok közti ellentétet az új írásos ügyvezetést, melyre a főurak egy része haragudott, Béla atyjának eltávolított embereit, kik a király ellen lázítottak. stb. A reális, természetes okok között szerepeltehető a tatárok különleges haremodora, mellyel szemben a ma-

gyarok oktanul, sátortáborba zárták magukat, s ez később vesztüket okozta. A reális okok közé sorolható az egységes vezetés hiánya, Ugrin érsek, Kálmán herceg, Béla öccse, bátor emberek voltak, de nem vezérek. Az egykorú krónikák, köztük a Lambachi, 80.000-re teszik az elesett magyar nemesek és köznemesek számát, ez az ország férfilakosságának színe-virágát jelentette. Magyarország katonailag megszűnt létezni, s egyes egykorú krónikák sebtiben el is parentálták, írván, hogy élt egy keletről jött nép, a magyar, a Duna mellett, de 350 év után a tatárok kirabolták és elpusztították országát. A magyar erő és kard elégtelennek bizonyult. De elégtelennek bizonyult az emberi okosság is. Hiába ajánlotta fel IV. Béla Magyarországot hűbérül II. Frigyes, német-római császárnak, ha az a tatároktól megszabadítja (ezért később sokan támadták Bélát), terve sikertelen maradt. (Félegyházy J.: Tatárjárás és nemzetbűnhődés. Magyar Kultúra 41. V. 20.). Frigyes nem nyújtott segítséget Magyarországnak, sőt egykorúak, így Rucherus szerzetes, krónikája szerint a tatárok egyenesen az akkori császárnak, Frigyesnek ösztönzésére hatoltak be Magyarországra.

De ugyancsak az egykorú szerzők írásai sugározzák azt a felfogást, hogy a magyar nép nagy tragédiája nem elsősorban ezeknek a természeti okoknak egyszerű következmé-

nye volt. A középkor krónikása Istentől küldött fenyítéknek is tekintette a tatárjárást. „Különös, hogy a még vallásosságáról nem előnyösen ismert II. Frigyes császárnak, Anglia királyához intézett levelében is felcsillan ez az általános középkori felfogás. Azt írja, hogy a tatárveszedelem — nem Isten előrelátó ítélete nélkül — zúdult a kereszténység nyakába, hanem — az Ő népének megfeddésére és megjavítására —.” Ez a véleménye Rogerius, váradai kanonoknak is a magyarok bűnhődésének okairól. „Meglátogatta gonoszságait (Isten), nem ugyan bottal, de vesszővel és vétkeiket nem könnyű orvossággal, mivel övéit szokta vigasztalni, hanem veréssel és haraggal gyógyítván őket, mikor a hirtelen veszedelem kitört, úgy hogy a népben gazdag Magyarország pusztán terül el.” Tamás, spalatói főesperes, *Historia Salonitana* című művében a legsúlyosabban bírálja a testi gyönyörűségeknek örülő, gyáva puhaságukba satnyuló férfinemzedéket, ugyanilyen mértékben tartván az isteni harag előidézőjének a papság és főpapság egyrészének nem megfelelő életmódját. Ugyanez a felfogás tükrözik a kor többi krónikásának írásában és verseiben is.

„Legmegindítóbb azonban IV. Béla királyunk alázatos beismerése, aki a tatárjárás után kelt egyik oklevelében az országot ért súlyos csapásról azt írja, hogy az Isten en-

gedelmével, vagy egyenesen rendeletéből történt. Ezt kifejező szavai: — Miután birodalmunk... a tatárok zsarnoksága által, Isten engedelmevel, vagy rendeletéből egészen felulatott.... —

De, amit nem tudott megvalósítani emberi erő és okosság, az nem volt lehetetlen az isteni gondviselésnek. S mivel ennek terveibe nem illett bele a magyarság akkori megsemmisülése, az Ő gondviseléséből minden emberi számítás ellenére, máról holnapra elmúlt a tatárveszély. Az történt és úgy történt, amire még legszebb álmában sem mert volna senki gondolni: kitakarodott a tatár minden harc és minden külső segítség nélkül. Ennek a kitakarodásnak történelmileg kitapogatható oka Ogotáj, nagykhán halála, s a nyomában megindult trónversengés. „*Misztikus, természetfeletti előidézője pedig: már megszületett a királyi családnak az az áldozatul felajánlott gyermeke, Margit, akinek heroikus és túláradó áldozatnyújtásán Isten előre elfogadta a magyar nemzet megmenekülésének ellenértékét.*“ (Félegyházy J.: u. o.).

A kor krónikásainak és az oknyomozó történelemnek ezen együttes tanulsága újból igazolja azt, amit a magyar nép sorsáról és hivatásáról a fentiekben már elmondottunk. *A magyar a Patrona Hungariae felajánlás óta kifejezetten választott népe Istennek, azért fennmaradásában sem a természeti erő,*

vagy okosság, hanem a természetfölötti kegyelem, jelen esetben Boldog Margit felajánlása és életáldozata a döntő. Mint választott sem ment és nem is lehet ment a bűnöktől, sőt súlyos bűnöktől, s mert Isten mindig a házanépén kezdi a büntetést, büntetése hamar megjön és súlyosabb mint más népeké.

Ne gondoljuk azonban, hogy az Árpádok korának magyarsága állandóan ezekben a súlyos bűnökben fuldoklott. Nagy és dicső, szentéletű királyairól, Istvánról és Lászlóról és a többi, talán névtelen, de hősiességben és szentségben királyai felé magasló magyarról sem szabad elfeledkeznünk, ők biztosították számunkra a középkori Magyarország Európaszerte elismert lelki és világi nagyrabecsülését. Szentéletű királyaink példája évszázadokon át fáklya volt az Árpádok Magyarországa számára, mely a népnek, a nemesnek és nem nemesnek egyaránt követendő példát mutatott. De Istennek útjai kifürkészhetetlenek. Ő, aki ezt a népet természetfeletti hívásra hívta, és természetfeletti erővel kívánta megtartani kioltotta ezt a fáklyát, a szentéletű Árpád uralkodó családot 1301-ben. III. Endrével kihalt Árpád-királyaink sora. Büntetésből-e, megpróbáltatásból-e, nem tudjuk, vagy talán azért, hogy a Patrona Hungariae. Magyarország örökös királynője így elárvultan annál jobban megmutathassa hatalmát és gyakorolhassa irgalmát. De ennek

a királyi családnak a kihalása épp úgy a szentség jegyében történt, mint születése. Istvánnak, az első Árpád-királynak egyetlen fiát, Imrét, szent élet után hívta az Úr magához, természetfeletti módon gondoskodva különben a magyarságról, az *utolsó Árpád-királynak, III. Endrének egyetlen leányát, Erzsébetet (1293—1338.), kinek dédnagynénje* volt thüringiai Szent Erzsébet, az *Egyház szintén a boldogok közé iktatta. Így ez a kiváltságos uralkodóház, az Árpádok háza, szent első és szent utolsó hajításában is.*

2. A vegyes és nemzeti királyok kora.

Metafizikai történelemszempontról az Árpádok kora (1001—1301.) után a magyar nép életében egy újabb, több részre tagozódó korszak különíthető el, amely a második megsemmisítő Isten-csapásig, a mohácsi vészig (1526.) tart. A vegyes (Anjou, Jagello) és nemzeti (Hunyadiak) királyság korszakának tekinthetjük ezt a korszakot. A Patrona Hungariae gondolat továbbfejlődése, a magyarság természetfeletti kiválasztottságának szempontjából ez a korszak már korántsem olyan kedvező, mint az Árpádok kora. A renaissance individualis önzésének s a nyomában felburjánzó új-pogány, álhumanista gondolkodásnak divathüllámai csak lassan és egyoldalúan (főként az előkelőbb társadalmi osztályoknál)

szívárogznak be hozzánk. Kétségtelen azonban, hogy a korszellem megváltozott milieuje nem kedvez a természetfeletti Mária-eszmény szolgálatába szegődő magyarságnak. Az újpogányságba eső Európa növekvő bajaival (török-veszély) magára hagyja, maga is hűtlen lesz nemes célkitűzéseire, de kardja még így is a nemesebb eszmék szolgálatában áll, s nagy fiának, Hunyadi Jánosnak nándorfehérvári (1456.) győzelme emlékére III. Calixtus pápa, a kereszténység feje, elrendeli a déli harangszót, amely — bár eredetét a legtöbb európai ma sem tudja. — a magyarság örök kiválasztottságát és elhivatottságát hirdeti. Ebben a súlyos és nehéz korszakban egyedül a pápaság áll tartósan mellette, ez a szintén természetfeletti hatalom, amely a maga ostromolt árvaságában legjobban megérti szándékait és segíti nemcsak pénzzel, de ha kell fegyverrel, imával és lánglelkű apostolokkal (Kapisztrán, avianói Márk, stb.).

Megváltozik királyaink viselkedése, uralkodása, életfelfogása is. A középkori gondolatvilághoz közelebbeső Anjou királyok, Róbert Károly, Nagy Lajos és udvaruk, bár nem ment az olasz renaissance-szellem túlzásaitól, még sokat ad a vallásosságra. Nagy Lajos királyunk még személyesen zarándokol 1363-ban a máriacelli kegyhelyre, amelynek újabb kegytemplomát hatalmas adományával maga alapítja meg, amely azóta is mindmáig

magyarok kedvelt Mária-búcsújáró helye. Bár a királyi udvarban nem hal ki teljesen az élet-szentség (Boldog Hedvig, Nagy Lajos leánya), az uralkodó egyre inkább a világi, hiú nagyságnak válik keresőjévé és követőjévé, hát-térbe szorul az Árpád-királyok szentsége és az út megnyílik a renaissance király-typusának, önző, dicsőségre vágyó humanista alakja felé, amely nálunk Mátyás királynak, a különben igazságos és szeretett, de lelkiekben és vallásiakban sok hibával tűzdelt alakjában tetőződik. Ennek azonban szomorú következményei is lesznek. Amíg az uralkodó világi nagysága fékentartja az elvilágiasodott, önző hitetlen főurakat, amíg kardjának ereje távol-tartja a haza külellenségeit, addig a bajok, az anyagi és erkölcsi hiányok nem olyan szembeötlők. Amint azonban uralkodói nagysága elenyészik, a törpe és ugyancsak világias utódok (Dobzse László) tehetetlenek a magára szabadult tömegösztönök (parasztlázadás, 1514.) s az egymással marakodó főurak basáskodó hatalmával szemben. Közben pusztul a hit, vész az erkölcs, nő a széthúzás, könnyelműség, elbizakodottság és Magyarországnak a világi dicsőség rövid, hiú állomásain keresztül közeleg a végzetes összeomlás, a mohácsi katasztrófa felé. Közeleg, már csak azért is, mert *királyaink, akik Szent István felajánlása óta, a Patrona Hungariaenak, Magyarország örökös királynőjének csak földi*

helytartói, elsősorban szenteknek, csak másodszorban kell világi nagyoknak lenniök. Más, természeti célokat követő népeket inkább fenntarthat uralkodóinak világi nagysága, mint a magyarságot, amely elsősorban természetfeletti, tehát szentségi fokra van hivatva.

De nemcsak királyaink elvilágiasodása. hanem szerencsétlen természeti okok egész sorozata vitte, húzta a magyarságot második nagy sorstragédiája, Mohács felé. A renaissance, melynek Mátyás mint izig-vérig renaissance uralkodó, csak előnyeit, áldásait látta és tárt karokkal fogadta be, megtermé keserű gyümölcseit. „A pénzvágý, élvezet utáni sóvárgás, érzékiség, önzés, fondorkodás megrontották az egyenes magyar jellemet. Az egyházi és világi nagyok nem egyszer jó példával jártak elöl arra nézve, hogy az élet célja az élvezet és hogy sem a vallást, sem a hűséget, sem a becsületet nem kell komolyan venni. (Lásd: Mohácsi emlékkönyv. 1926.)” Mátyás utódja, a jószándékú, de gyenge II. Ulászló alatt a királyi udvar tekintélye hanyatlik, pénzügyi helyzete siralmasan leromlik. „Utolsó éveiben is azonban Ulászló megőrizte vallásosságát. Egyházának hű és buzgó fia s ebben ellentétben áll utódjával II. Lajossal, kinek jámborságát már kikezdték a renaissance és az új korszellem.”

Pedig Lajos nem csekély testi és szellemi képességekkel megáldva, kiváló királynak indult. Istvánffy jóságát és kegyességét említi (Hist. de rebus Hungaricis. Lib. VIII. 82. lap), Massaro szerint a király „áhítatos, kegyes jósággal teljes, nem lobban haragra, de nem is bosszúálló, mindenkor megbocsát és az őt érő csalódásokon keveset töprenkedik”. (M. Tört. Társ. XXV. 65. lap). A gyermekkirály fejlődését szerencsétlen körülmények, a könnyelmű, élvezetvágyó környezet, elsősorban kicsapongó életű nagybátyja és nevelője, Brandenburgi György őrgróf, helytelen és káros irányba terelték. A jellemgyöngye királyi gyermekből a környezet hatása alatt élvezetvágyó, tehetetlen, befolyásolható, az uralkodási gondoktól irtózó bábkirály lett, éppen akkor, mikor egy erős kézre az országnak égető szüksége lett volna. A bajokat Lajosnak fiatalon, 16 éves korában, 1521-ben kötött házassága sem enyhítette. Bár a házassága a nála egy évvel idősebb Haubsburg Máriával elsősorban politikai frigy volt (cél az Ulászló gyermekeinek — Lajos, Anna —, a Haubsburg házzal, Miksa császár két unokájával való összeházásítása), a két gyermekuralkodó között mégis lelki szálak is szövődtek. A nagyobb baj az volt, hogy Mária, aki különben testiekben és lelkiekben szintén sok jó tulajdonsággal bírt, s különben erélyes, bátor, uralkodásratermett nő volt, a kor renaissance

gondolkodásának és erkölceinek volt bábja. Nehéz igazságosan felmérni hibáit. — mert az egykorú kútfők véleménye és ítélete nem egybehangzó. Szerémy Györgynek, a királyi család házikáplánjának lesújtó megállapításai (Mon. Hung. Hist. II. cap. XXV. 122. lap). talán túlzottak, de kétségtelen, hogy a könnyelmű mulatozások szelleme, mely a magyar királytól, a Patrona Hungariae helytartójától oly messze kellett, hogy legyen, a nemeség és a nép egy részénél gyűlöltté és megvetettté tette Budát. Még súlyosabb megítélés alá esik Máriának, de az egész királyi udvarnak, a huszas években a fejét Magyarországon is felütő, egyházszakadást is kiváltó, protestantizmussal szemben tanusított, sokszor a nyílt pártfogás határát súroló, elnéző állásfoglalása. Ez ugyanis a magyarság lelki és nemzeti egységét s vele az ország jövőjét létalapjában támadta meg. Ez a szomorú jelenség, a protestantizmusnak, mint szakadár mozgalomnak a lelkiségében és a magyarságnak, mint népnek sajátos közjogi helyzetében leli magyarázatát. 1520. június 16-án közösi-tette ki a pápa Luthert, mint a protestáns mozgalom első vezérét az Egyházból s vele 100 millióknak szakadárságát pecsételte meg. viszont megmentette az Egyház egységét. Mária királynőnek 1521-ben Magyarországra való jövetelével, ennek a német földről elindult mozgalomnak a szálai hazánkra is átcsaptak. A

királyné környezetén kívül (Haenckel János, a királyné udvari káplánja) elsősorban a németajkú, szász diákok, teológusok hozták haza a német egyetemekről és terjesztették. A magyarok között kezdetben nem sok híve volt, később is inkább a puritánabb kálvinista mozgalom felé hajlottak, de mégis utat nyitott a későbbi lelki hasadásoknak.

A magyarság további szempontjából ez azért volt döntő jelentőségű, mert a lutheranizmus egyéb tévelyei (a pápaság tagadása, a coelibatus elvetése, stb.) mellett, elvetette Mária Istenanyaságát is.* Viszont Magyarország Szent István felajánlása óta Mária-ország volt, az Istenanya különös védelme alatt állott; Mária iránti hűségétől és szolgálatától függött további sorsának alakulása. Viszont a protestantizmus elindítóinak Mária-tagadása a *Patrona Hungariae* gondolat létjogosultságát és ezzel Magyarországnak, a *Regnum Marianum*nak választottságát és legfőbb, egyetlen lelki alapját veszélyeztette. A természetfölötti célra Mária szolgálatára és a kereszténység védelmére hivatott keresztény Magyarországot tehát a hitszakadás akkori képviselőinek Mária-ellenes állásfoglalása jövőjében és létében fenyegette. Mert, ha igaz,

* Azóta sokat változott a helyzet, a protestánsok között sok Mária-tisztelő akad. Az egység vágya, — amely erősebb, mint valaha — közelebb hozza egymáshoz az egyes felekezeteket.

amint katolikus részről állítják, Mária Istenanyasága, hogyan védje meg országát egy olyan örökös Királynő, akit alattvalói létében és királynői jogaiiban megnyirbálnak. Érthető tehát, hogy Magyarország lelki egysége akkor is és azóta is s vele az ország biztos jövője a Mária-egységtől függött. Amilyen mértékben szaporodott Luther, Kalvin, Zwingli és a többi reformátornak magyarországi tábora, olyan mértékben hasadt meg az ország lelki egysége. Mivel az ország egy része még ma is húzódik az örök magyar Királynő uralkodói fenségét elismerni, nem is remélhető, hogy az ország lelki egysége minden területi gyarapodás ellenére tartósabban helyreálljon. Értsük meg, *Mária országa csak mint egységes, egyhitű birodalom töltheti be hivatását.* Amíg ez be nem következik, sorával elégedetlen, életcéljaival tisztában nem lévő, széthasadt ország lesz.

Visszatérve a XVI. század elejének második nagy magyar tragédiájához, a mohácsi (1526.) csatavesztéshez, a számos természeti, reális okon kívül, a természetfeletti célra hivatott magyarságnál, a legfőbb okot a mohácsi elbukásnál ebben a lelki hasadásban kell keresni. Akik tagadják a történelemfilozófiai gondolkozásban a metafizikai történelem-szemléletnek elsődleges szerepét (mely nem zárja ki, csak kiegészíti a reális okokat), mosolyoghatnak ezen a megállapításon. Pedig,

aki tisztában van a Patrona Hungariae gondolat alapvető fontosságával a magyar nép életében, az tudja, hogy ez, a Patrona Hungariae gondolat ellen elkövetett súlyos szakadás a Gondviselésnél a magyarság további jövője szempontjából a legvégzetesebben esett latba. Az nem változtat a tényeken, hogy a mohácsi csatát megelőző években csak kevés magyart tudtak megnyerni az új tanoknak, az sem, hogy szemben magának a pápai követnek Rómába írt levelével, „a közhit szerint, mitől Isten mentsen, a király és a királyné lutheránusok“, egyes kútfők és történetírók (Bruckner) csak rossz katolikusként és nem lutheránusként tartják a királynét. Valójában a rengeteg elszomorító közállapotainkról igazán sötét képet nyújtó egykorú beszámoló megérteti velünk, hogy az anyagiasság és erőszak korszakában a talán szebb és tisztultabb tanok felé vonzódó, de eredendő hibái és gyarlósága miatt elvakultan látó világiak és egyháziak nagy tömege beleesett a legelső, nyugatról beszivárgott tévelybe. Azt mondhatjuk tehát, ha de facto nem is, de lelkileg az országnak egy jelentős része már érett talaj volt az új tanok számára, melyek aztán nemzedékeken keresztül szétagolták és egymással szembeállították a régi hitnek és az új különféle tanoknak védőit. Maga a hivatalos Magyarország, melyből nem vészett ki ezekben a szomorú időkben sem a Patrona

Hungariae eszme nemzetfenntartó fontossága két ízben is erőtlen kísérletet tesz, hogy az új tanok követőit, Szűz Mária ellenségeit, az országtól távoltartsák. Így az 1523-i országgyűlés 53. cikkelye felhívja a királyt, „hogy mint katolikus fejedelem, minden lutheránust és azok pártfogóit és követőit, mint nyilvános eretnekeket s a Szentséges Szűz Mária ellenségeit halállal és minden javaik elvesztésével büntesse.” Ugyanúgy az 1525-i rákosi országgyűlés IV. törvénycikkelye, a híres „Lutherani conburantur”, mely azonban valójában végrehajtva soha nem lett.

Azt mondhatjuk tehát, amint a muhi csatavesztés, a természetfeletti és természeti okoknak logikus következményeként jelentkezett, a második nagy nemzeti sorscsapás. Mohács, ahol a magyar kard ereje ismét gyengének bizonyult, szintén szomorú okoknak elkerülhetetlen következménye volt. Amíg azonban Muhinál megmaradt az ország lelki egysége, a keresztény vallás, s csak bűnei miatt lakott az ország, nem tagadása és hitszakadása miatt, addig Mohácsnál, ez utóbbi a legsúlyosabban eset latba, a nemzettest lelki egységét tartósan megdöntötte, s így elmaradt az isteni kegyelemnek oly emlékezetes első természetfeletti megnyilvánulása, egy magyar királyleánynak, Margitnak lelki felajánlása, s vele az ország területi és lelki

egységének, a tatárjárás utáni gyors visszaállításához hasonló gyors lehetősége is.

Valójában a magyarság 400 éven keresztül (1526.—1926.) s részben még most is a mohácsi csatavesztés testi és lelki következményeit sanyagi. Maga a hitszakadás elindulásának és fennállásának ezen 400 éve alatt nemcsak az ország lelki egységét bontotta meg, hanem — még katolikus részről is, mintha a szentségi élet vonzó erejét csökkentette volna. Különös tény s talán éppen egyik bizonyítéka a szakadár magyarság bűnösségének, hogy Magyarország, Mária országa ebben a 400 éves szenvedési periodusban nem mutathat fel egyetlen kanonizált szentet sem, holott az Árpádok idejében annyi kiváló szenttel ékeskedett. S talán az sem véletlen, hogy három, ebből a szomorú 400 évből származó boldogja, a három kassai vértanú: Márk, István, Menyhért, éppen katolikus hitük védelmében lettek protestáns hajduk áldozatává.

3. A 400 éves (1526.—1926.) bűnhődési szak.

A mohácsi csatavesztéssel metafizikai történelemszemlélet szempontjából elérkezünk a magyarság harmadik nagy sors-periodusához, amely évszázadokat ölel fel és napjainkban is tart. Több nagyobb korszakot különíthetünk el benne, melyekről később meg is emlé-

kezünk, de fő jellemzője, mint már említettük, a hasadás, amely testi is, lelki is. A kettő hol egyszerre, hol különváltan jelentkezik, de nincsen korszak, amely azóta teljesen ment lenne tőle s mint már említettük, egyik legfőbb oka a vallási szakadás, amely kétségbevonja a magyar királynőnek, Máriának jogait és éket ver magyar és magyar közé. Mohács nemzedéke maga a legsúlyosabb formában érezte a szakadás következményeit, az ország színe-virága, vagy 20.000 ember, köztük érsekek, püspökök, élén a szerencsétlen gyermekkirállyal, maradt a csatatéren, vagy pusztult el a Mohács-környéki ingoványokban. Az ország király nélkül maradt, önző, pártoskodó főurak és nemesek, éhező, nyomorgó jobbágy-ság és a szabadon garázdálkodó törökök biztos zsákmányaként. Nem kevésbbé feléje fordul a szomszédok (lengyel, cseh, német) nem egészen önzetlen érdeklődése. A bűnhődés keserű és a kijózanodás évszázadai hosszúak. Szapolyai János halálával a nemzeti királyság eszméje köddé foszlik, Szent István koronája pedig végleg idegen, bár sok tekintetben jószándékú uralkodó házra, a Haubsburgokra száll.

Koronás királyai, bár meg van bennük a jószándék, nem tudják összefogni az országot sem testileg, sem lelkileg, sem területileg. A függetlenségét és magyarságát féltékenyen őrző, de vallásilag négy részre hasadt Erdély

1568-ban, minden más ország előtt, kimondja a vallásszabadság humánus, de egyben veszélyes elvét, mely nemzeti egységünket ássa alá az idegen származású királyokkal szemben a dacos, de sokszor particuláris hazafiságnak indulatos védője lesz. A középső rész színmagyar vidéke 150 évig Budával, a fővárossal az élen a török igát nyögi és pusztul, vész és rabságba kerül. Csak a nyugati és részben északi területek maradnak a király közvetlen ellenőrzése alatt, ezek a területek viszont sokszor az uralkodó tudtán és akaratán kívül is az ország érdekeitől távolállók, németesítő törekvéseknek lesznek vivőivé, hogy a területi meghasonlást még nagyobb lelki meghasonlás kíséri, azt nem is kell bővebben az előbbieket után fejtegetni. A katolikusok egyformán az ország ellenségeinek tartják a törököt és a protestánsokat, azok viszont minden követ fujnak a pápistákra, akik az ország függetlenségét idegen érdekekért áruba bocsájtják. Áldatlan vitáik közben pusztul a magyar, vész az ország és szivárognak be minden oldalról a hegyes-lankás vidékeken megtelepülő nemzetiségek (német, oláh, tót), melyek később a nemzeti egységen oly súlyos csorbát ejtenek. Maga a török akarva, nem akarva a protestáns vallásuaknak kedvezett az általa leigázott területeken, részben, mert ezekben a valláságazatokban több volt a világi hatalmasságokkal szemben

való megalkuvás, részben, mert a katolikus vallásban a katolikus valláshoz szigorúan ragaszkodó Haubsburg-ház főtámaszát és az ország egységének gyűlölt ellenfeleik alatt való egységesítésének legfőbb vivőjét látta. (Lásd: Bilkey: Debrecentől Pannonthalmáig c. könyvét).

Az országnak területileg és lelkileg való több részre hasadása a 150 éves török hódoltság alatt sokat foglalkoztatta a kor gondolkozó embereit. Természetesen, a katolikus — protestáns vádaskodás itt is kísértett. Monoszlai András élehangú Apológiájában (Apologia 1588. De cultu Imaginum, 1589.) a katolikus lélek mélységes Mária-tiszteletével és a magyar ember Patrona Hungariae iránti hódolatával kel ki Mária Istenanyasága és magyar Királynő mivolta mellett, „és megállapította, hogy hiába kiabálnak, mint — ordító kuvasz — Mária ellen, Mária felettük is Királynő. A katolikusokra kent bálványozás rágalma visszapattan a protestánsokra, akik az aranyat és azon Máriát is kénytelen-kelletlen imádják, képétől megválni, uralmától megszabadulni nem tudnak. (Kopcsányi M. Bódog Szűz Mária élete, 1631.).

A hosszú és ádáz vitákban, ki az igaz magyar, a pápista-e, vagy az új hitű, mindkét tábor egymásra akarta bizonyítani az „ország romlásának okait“. A leghíresebb protestáns szerző, Magyary, 1602.-ben a pápistá-

kat vádolja az ország pusztulásáért, hamis tudományuk, bálványozásuk, a szentek, főként Mária-tiszteletük miatt.

Katholikus részről, Pázmány Péter, az ellenreformáció magyar vezére válaszol Felelet Magyary könyvére című munkájában és keményen támadja a hazúg vádakat, sőt oknyomozóan kimutatja, hogy „az lutheristák okai minden nyomorúságainknak és kárvallásainknak”, aztán így fordul ellenfeléhez: „Magyary Uram! Ha a magyar nemzetséget ezelőtt szerette, oltalmazta és felmagasztalta (t. i. Mária), ha dicsőségben, bőségben és békeségben tartotta mindaddig, míg az mi hitünkön és vallásunkon volt, ha akkor kezdett romlani és pusztulni, mikor a ti új tudományotok támadta, hogy mered azt mondani, hogy a mi vallásunk oka ez romlásnak.” Ismét egy más helyen: „Hunyady János, azt kit te emlegetsz, nyilván nem volt Luther katonája, hanem Boldogasszonyé! mikor Nándorfehérvár ótalmára méne, Capistranus barátot vivé el véle, kinek könyörgésével győzé meg a törököt. Mikor ugyanottan betegségbe esett volna, az Boldogasszony templomába viteté magát az nagy beteg ember.”

— Tehát a katolikus megújulás vezére a protestántizmus megjelenésében látja minden baj gyökerét. Hirdeti, hogy a Boldogasszony hűtlen elhagyása döntötte veszélybe a nemzetet, de segítségre is csak Máriánál számíthat a leromlott nemzet. — (Németh L.)

Kopcsányi Márton szerzetes, Boldog Szűz Mária élete című monographiájában a magyarság verses történelmében ugyanezt a gondolatot fejezi ki. Idézi Szent Istvánt, honalapító királyunkat, ki sokat tett népéért.

„De mivel, hogy örököst ne hagyhata

Népét Szűz Máriára bízta

Hogy lenne Magyarország Patronája

A Krisztus előtt szószólója

Valamig ezt javallá nemzetünk

Sok ideig volt boldog igyünk

De megvetvén Máriát ottan romlánk

Ezt hirdeti pártütésünk és nyavalyánk“

Mivel itt látja a főbajt, ennek az eretnekségnek a megszűnéséért könyörög a kor magyarja.

„Irtsd ki Édesanyánk az eretnekséget

Magyar nemzetedből a hitetlenséget

Hogy mint Isten Anyját régen tiszteljenek

Ugy minden magyarok most is dicsérjenek.

(Szoszna Demeter Imádságos könyve).

Ebben látja a bajok főokát Zrinyi Miklós, a kor nagy magyarja, a Szigeti veszedelem nagy költője is, aki a Szűz Anyát választotta költői muzsájának.

„Az nagy Mindenható az földre tekinté

De leginkább az magyarokat észben vette
Nem járnak az úton, kit Fia rendelte

Szép keresztény hitöt lábok alá nyomtak.
Gyönyörködnek különb-különb vallásoknak

... töröknek adok oly hatalmat
Hogy elrontja, vesztí az rossz magyarokat
Mindaddig töri iga kemény nyakokat
Míg nem ismerik meg, elhagyták urokat.”
(A szigeti Veszedelem. I. ének.)

Mindezek a támadások és eszmélkedések a katolikus magyarokat fokozott Máriatiszteletre és a Máriás ország gondolatának további mélyítésére sarkalták. A megindult és nagy eredményeket felmutató ellenreformáció, a töröknek közben meginduló visszaszorítása, melyet Máriának, a Patrona Hungariae hathatós és eredményes közbenjárásának tulajdonítottak, újabb és újabb lökést adott ennek a nemzetmentő mozgalomnak. Vezére ennek a megújulásnak Eszterházy Pál herceg, a hitbuzgó nádor. Egyre jobban úrrá lesz a szíveken a reménység, hogy a Máriás ország nem szakadhat el királynőjétől, mert Mária nem engedi vesztébe rohanni népét.

„Noha eretnekségnek konkolyától országunk nagyobb része elnyomatván, sokan Nagyasszonyunk ellen pártot ütöttek, mindazáltal, mely kegyes, irgalmas és szorgalmas gondviselését mutatta légyen ezekben az időkben is Magyarországhoz ez a boldog Patronánk, alig foghatja meg valaki elméjével. Hogy a minden istenes, ájtatos, szent dolgok

ellen felfegyverzett eretnekségnek dühösködése megzaboláztatott“. (Eszterházy Pál: *Mennyei korona*, 1692.) *A Regnum Marianum gyermeke nem emlegeti a restaurátorok érdekeit, papok, világiak munkásságát, mert minden eredményt a „Boldogságos reánk vigyázó jóságának“ tud be.*

A századfordulóra esik a Regnum Marianumot legmélyebben átérző és megprédikáló jezsuitának, Csete Istvánnak működése, akinek a fejtegetéseihez újabban, a Regnum Marianum eszméjét tekintve, senki sem tudott fűzni. Mint szónok, hallgatói elé tárta Mária és a magyarság jogi viszonyát, Máriatisztelő katolikusként és jó hazafinak lenni, szerinte egyet jelentett. „Ő nem hazafia, valaki nem Boldogasszony szolgája! Miért tapodja Mária földjét Mária ellensége? Pirulj orca! Bizony valamint a hitszegés elpártolás nélkül nem lehetséges, úgy nekünk nem kicsiny dicsőség s öröm Mária cselédinek lenni és nevezetelni Szent István holta után is.“ (1574.).

Végül odafejlődik elgondolása, amint a következő, szállóigévé lett mondat mutatja: „Quis-quis Ungarus audire amat, aut Marianus sit, aut si Dominam suam amare renuit, Ungarum exuat“. — *Tehát Mária országában nincs létjogosultsága annak, aki Mária tiszteletétől távol áll.* — A szónok eredmény, de logikus megállapítása szerint, a protestánsok a legjobb módszert alkalmazták,

hogy a nemzetet romlásba döntsék. Felveti a kérdést, mit kell tennie annak, aki a magyar nemzet árulója és megrontója akar lenni? „Ami a legfőbb jawa az országnak, sokan azt gondolják, tanácsom céloz a nemesi rendekre és régi szabadságra. Az ország szárnyait metéljék el, törvényeit bontogassák és rontsák el. Közel sem oda jár élmém. *Nem erős várakban és véghelyeken, sem nemesi szabadságon és törvényeken fundáltatott ennek a hazának a maradása...* hanem, ha véretem, édes nemzetemet árulni kívánom, azt tanácsolnám, hogy Boldogasszony tiszteletét minden mesterséggel töröljék, vágják ki.... Rontsák el a dekrétumban, országházában, oltárokon és falakon, zászlókon, arany- és ezüstpénzekben, valahol írva találhatik a titulus: *Patrona Hungariae*. Ha mindezt sikerül megtenni, akkor, énekeljete az országnak requiemet“.

Ha az ország belső bajának főokául a mohácsi vész utáni időkben a protestantizmus szakadását tarthatjuk, a felburjánzó vallási vitákkal együtt, a külső okok között viszont a legnyomasztóbb a 150 éves török hódoltság volt. De minden bajból származik valami jó is. A protestantizmus letörésére vezető katolikus ellenreformáció, mint láttuk, a Máriás gondolatnak és a *Patrona Hungariae* eszmének széleskörű újraéledéséhez és elterjesztéséhez vezetett és ugyanazt eredményezte a hosszú, nemzetpusztító török veszedelem is.

Túl nagy volt a szakadék, ami a pogány törököt és a keresztény, önérzetesen büszke magyart elválasztotta és így sorsszerűen a kereszténység keleti védőbástyájának szerepét kellett súlyos véráldozatok árán is betöltenie.

Mivel hazája és hite egyaránt végveszélyben forgott, katolikus és protestáns egyaránt az égtől várt segítséget. A protestáns lelkekben is állandóan visszatér a sóhaj: „Szánjad meg Uristen mi nyomorúságainkat” (Hóman-Szekfű: Magyar történet IV.) A katolikusok viszont látva a fenyegető veszedelmet, már a mohácsi vész előtt Máriához menekülnek (Gesztly László diák. Vásárhelyi András, a ferences költő) a török veszedelem ellen, nemcsak nálunk hanem az egész művelt nyugaton úgy jelenik meg Mária, a Szentolvasó Királynője, mint a Keresztények Segítője, kinek tiszteletén a szent pápa, V. Pius, annyit buzgólkodott, kinek a keresztény világ a lepantói tengeri ütközet (1571.) hatalmas győzelmét egybehangzóan tulajdonította. Az október 7.-i Mária ünnep ennek örök emléke. A *Regnum Marianum*. Magyarország, hogy maradhatott volna ki ebből a nagyszerű európai gondolathól. S ha a lepantói győzelem emlékére bekerült a lorettói litániába a Keresztények Segítsége könyörgés, akkor, mint Máriás országnak, a török ellen küzdő végvári népe joggal iktatta be utána a Magyar-

ország oltalmazója kifejezést (1651. Cantus Catholici).

A nagy veszedelem rádöbbsenti a kor embereit, hogyan is maradhatott fenn annyi veszélyek közepette Magyarország, mikor nála kedvezőbb helyzetben lévők szabadsága elveszett és megadja rá a választ, a fennmaradást a szentistváni felajánlásnak és Mária segítségének tulajdonítva. „Sokan csudálják e mi országunknak ennyi sok változások, háborúságok, pártütések miatt csak e mostani állapotát is. Török, tatár és egyéb szomszéd nemzeteknek nem régi. hatalmas felfegyverkezett sokasága között való megmaradását (kik tűzzel, vassal látatnak vala megemésztetni). Nagy könyörületességéből lón az Istennek, hogy a mi nemzetünk úgy nem jára a pártütésért, mint Ausztria, Styria, Cseh-Morvaország. Bizony nem a mi erőnknek, nem a mi sokaságunknak, nem a mi egyezésiünknek tulajdoníthatjuk, hogy mi is el nem tapodtattánk, szabadságunk el nem vesztőnk, én minden bizonnyal elhittem és ilyen hitem mellett kész vagyok meg is halni, hogy *a mi kegyelmes Urunk magáért az Ő Szent Anyjáért és Szent Istvánért oltalmazta meg ezt a mi nyomorult hazánkat*“ (Kopcsányi M.: Boldog Szűz Mária élete, 1631.).

A magyarság mindig is hitte, hogy az Égi Királynő a felajánlást elfogadta. A szé-

kesfehérvári cisztercita templom freskója, mely Sambach Gáspártól származik, úgy ábrázolja ezt a jelenetet, hogy Mária angyalcapatokat küld választott országa védelmére. Erről a felajánlásról emlékeznek meg Szoszna Demeter énekei, melyekben a sokat szenvedett, de hűtlenségéért keményen megbűnhődött nép békés napokért eseng Égi Védőjéhez:

„vagy még mi Anyánk
mert épen el nem hagyánk
Hozzád méltán folyamodánk
Amint Szent István atyánk:
Kitől régen tanulánk
Hogy még leszesz Patronánk
Addig remélhetjük hazánk
Nem omlik, mint romlott ház reánk“.

A közel kétszázéves török veszedelem nagy veszélyeket zúdított hazánkra, de ahogy jött a csapás, ugyanúgy el is mulott. *Mária népe megbűnhődhet keményen, ha vétkezett, de el nem veszhet.* A büntetés meghozta mint láttuk, nemcsak keserű, hanem édes gyümölcsseit is. Katholikus részről felébredt és elmélyült a Mária-tisztelet, az ellenreformáció az eretnekségek tovaaterjedését megakadályozta, egy részüket az Egyházba visszavezette, ezzel a büntetést előidéző legfőbb ok egy része elesett, habár lelki hasadásunk fájó sebe még évszázadok után, ma is sajog. Ebben benne van a logikai következtetés. Az ország bajai

enyhültek, de teljesen a mai napig sem gyógyultak be. A külső sebnek, a török veszedelemnek azonban sikerült Mária égi segítségével behegednie. A sokat szenvedett, hálás kor a felszabadító hadjáratnak egyes sikereit hívven az Égi Királynő csodálatos segítségének tulajdonítja. Vagy 1683.-ban, Bécsnek, a nyugati védőbástyának ostrománál nem csodálatosan nyilvánult-e meg a segítség? Mária névnapján, szeptember 12.-én érkeztek a vár alá Szobieszký lengyel seregei és a Keresztények Segítsége megint árnyékot borított a török félholdra. A győzelmet a pápa ünneppé tette a keresztény világ számára. Ezzel meg is indult a Keresztények Segítsége jegyében Európa keresztes hadjárata Magyarország felszabadítására. Maga XI. Ince pápa küldte a jelszót a Budát ostromló keresztény seregnek: „Beata Virgo dabit Auxilium“.

A keresztény vitézek erejét megsokszorozta az égi segítség tudata és szeptember 2.-án magyar kézre került a vár s mintegy örök symbolumként az egyik becsapódó ágyúlöveg hatására a leomló falak mögül előtűnik a vártemplom évszázados Mária szobra, melyet a törökök 150 évvel ezelőtt befalaztak, jelezve, hogy a pogány törökök uralma Mária közbenjárása révén végetért. A diadalmas bevonulásnál a pápa követé, avianói Márk atya, a Szűz Anya szobrával elsőnek lépett a várba. Eszterházy Pál nádor pedig

a zalánkeméni győzelem után nemzeti zarándoklatot szervezett meg a Magyarok Nagyasszonyához Máriacellbe, a Nagy Lajos által emelt kegyhelyre, amely közel 10.000 magasrangú résztvevővel a legnagyobb pompával folyt le.

Az 1697.-ben lefolyt zentai csatát, melyet a nagy Máriatisztelő Savoyai Eugen nyert meg, szintén a Boldogságos Szűz közbenjáró segítségével tulajdonították. A pócsi Szűzanya csodája, ki ebben az időben népe felszabadításáért könnyeit hullatta, szintén országszerte feltűnést és megindulást keltett. Lipót király halából a Szűzanya segítségével 1693.-ban ismét felajánlotta az országot Szent István példájára a Magyarok Nagyasszonyának.

Abban a 400 éves ciklusban, mely 1526., tehát a mohácsi vész idejétől napjainkig, 1926.-ig terjed s mely a fentiek alapján a szenvedés századainak tekinthető, az 1526.—1697. közötti idő, vagyis a török hódoltság kora, egy külön korszak. Külső és belső bajai között legszembeötlőbb az ország területi szétszakadása, problémáit tárgyalásaink során már részletesen ismertettük, most csak uralkodóiról akarunk külön szólni, rámutatva a nemzet és királyai viszonyára.

Csete István, jézustársasági hitszónok, aki a Patrona Hungariae gondolatot a leg-tökéletesebben fejtette ki, az eszményi ma-

gyar király alakját így írja körül, figyelmeztetve a királyi hatalomra törőket: „Aki e koronára vágyrna, eszébe venné, minémű törvénnel járna a magyar Korona. Elsőben. hogy apostoli, másodszor, hogy angyali ajándék, harmadszor, hogy a Szűz Mária kezében és szabados hatalmában áll annak adni, akinek tetszik. Az okáért vagy apostol légyen, vagy apostoli férfiú, aki a katolikus hitet oltalmazza, s elébb mozdítsa az Isten tiszteletit. Szűz Mária becsületit gyarapítsa különben a korona kövei nem ékesítenék homlokát, hanem terhelnék lelkiismeretét“. *A máriás királyok örök példaképe Szent István*. „Fenséges Szent István király, királyok sorrendjében az első, de nem különben a magyarok Nagyasszonyának tiszteletében. Minden erejével arra törekedett, hogy alattvaló népét Mária bensőséges szeretetére hódítsa (Nedeczky, 1739)“. Hogy a Mária szolgálat és tisztelet a magyar népet — mint hangsúlyoztuk — választott néppé teszi és a többi nép fölé emeli, egykorú kútfők is hangsúlyozzák.

„Mária mennyei karok és angyalok felibe koronáztatott. Magyarország más országok felett angyali koronával ajándékoztatott. Mária koronája 12 csillaggal ékesítettett, Magyarország koronája tizenkét országgal dícsőítettett. Mária más országoknak is pártfogója, Magyarországnak *titulus szerint való*

Pátrónája. Más országoknak királyok adattak, Magyarországnak apostoli király. *Más országok, Magyarország Regnum Marianum: Mária országa.* Nagy dicsőségek ezek, keresztények és annál nagyobbak, hogy a mi nemesebb Judithunk dicsőségének felséges sugári, melyeket Mária országunkra és nemzetiinkre terjesztett“.

Érthető tehát, ha Mária ennyire királynője a nemzetnek a király annak csak apostoli helytartója. A királyok, még ha öröklés útján lépnek a trónra, pl. Haabsburgok, magától Máriától kapják megbízatásukat, választás útján. Szent István után sem fia, Imre örökölte a trónt, mert Mária nemes erényei miatt az angyali trón helyett égi trónt szánt neki (Csete).

Ezt a magasztos gondolatot, t. i. hogy királyaink magától Máriától kapják megbízatásukat, szemléltetően bizonyítja „az I. Károly koronázásáról a szepesváraljai templomban 1317.-ből fönmaradt egykorú falkép; képen világosabban nem is lehetne kifejezni a Regnum Marianum eszméjét és azt, hogy mennyire áthatotta ez a gondolat már az akkori magyarságot. A képen a magyar koronát Tamás érsek tartja (de csak mintegy felajánlva azt), valósággal pedig a középen trónon ülő Nagyboldogasszony (Magyarország Királynője) teszi rá a király fejére. Az akkori hit szerint tehát *Magyarországon Szent István*

koronájával Szűz Mária koronáz. Megható a képen látható verses felirat: Ad te piam suspiramus, si non duces, deviamus, Ergo doce, quid agamus. Virgo mihi et meis miserearis. Anno domini MCCC decimo septimo. (Kegyes, hozzád esedezünk, ha nem vezetsz, eltévedünk, taníts meg hát, hogy mit tegyünk, Szent Szűz, könyörülj énrajtam és enyéimen. Az Ur 1317.-ik évében).

A szent korona története Szent Istvántól az Árpádokon, Anjoukon és többi királyainkon át a jelen napig Szűz Mária nevével és oltalmával függ össze; a magyar szent korona Szűz Mária nagyboldogasszonyi ajándékának tekinthető, s mikor a múlt században már szinte eltemették a hullámok és föld alá került, ismét egy Mária-ünnepen, 1853. év Kisboldogasszony napján került sírjából napvilágra. Scitovszky János esztergomi primás a szent korona feltalálásáért emlékérmet veregett a Patrona Hungariae képével". (Nagyfalusy Lajos S. J.: 1038.—1938. Regnum Marianum).

Ami a mohácsi vész (1526.) óta uralkodó királyokat illeti, a nemzet egyaránt érezte előnyeiket és hátrányaikat. Előnyük volt, hogy hű fiai voltak a katolikus vallásnak, némelyik buzgó Mária tisztelő, különösen a katolikus megújulás uralkodói, II. Ferdinánd (1619.—1637.), Lipót (1657.—1705.). Lipót a török kitakarodása után, melyet a Nagyha-

talmú Szűz közbenjárásának tulajdonított, megújította a szentistváni felajánlást s Magyarországot újból Máriának ajánlotta. Katolikus voltuk rendkívül fontos volt a nemzet vallási egységének helyreállítása és a Mária tiszteletnek, Magyarország örök alappilléreinek megerősítése szempontjából. Viszont császári mivoltuk s a dinasztia sokszor magyarellenos szempontjai fájó éket vertek közéjük és a magyarság közé. A magyarság nemzeti önállóságának és ősi jogainak féltése adott fegyvert az erdélyi fejedelmek kezébe is, akik viszont nem egyszer a nemzeti érdekek háttérbeszorításával a protestántizmus világgyőzelmének szolgálatába álltak, mint pl. Bethlen Gábor. Két nagy veszedelem között állott tehát a nemzet. Vagy elveszti dinasztiahű magatartásával szabadsága egy részét, de hű marad királynőjéhez, Máriához és ősi vallásához, vagy megvédi függetlenségét, de eretnokségbe süllyed. Mária azonban nem hagyta el népét és mindkét veszély elburjánzását távoltartotta tőle. A nemzet jogaiért vívott harcok és felkelések formális háborúvá szélesedtek a kuruckorban. Thököly, majd II. Rákóczi Ferenc voltak ezeknek a nemes, de szerencsétlen kimenetelű küzdelmeknek vezetői. Rákóczi, akit mély, buzgó vallásossága és Mária tisztelete a legnagyobb magyarok, Zrínyiek, Pázmányok, Eszterházyak közé emel, egyáltalán nem volt dinasztiaellenes. De szár-

mazása, az ország nagy nyomora, a kor hangulata, környezetének kérése szembeállították az uralkodóházzal. A hosszú küzdelem, mely annyi magyar vérbe került, mégsem maradt eredmény nélkül, habár vezére száműzetésben fejezte be életét. A dinasztia megértette ebből, hogy a magyart nem lehet abszolutisztikus eszközökkel kormányozni és ezzel a magyarság jövőjének sötét felhői tisztulni kezdtek. Maga Rákóczi Ferenc mély meggyőződésével választott népnek tartotta a magyarságot, megrázó imájában, mellyel a magyar nép nehéz órájában a Mindenhatóhoz fordul, alázattal beismeri, hogy számtalan bűneink miatt büntet Ő minket.

De egyben könyörületességért eseng az irgalmasság Istenéhez a sokat szenvedett nemzetért: „Tekintsd a bűnhődésre kész ártatlannak kiontott vérét és ne feledkezzél meg irgalmasságod cselekedeteiről, melyekkel hajdan oly kegyesen elárasztottad szolgaságban sinylődő választott népedet”. (Rákóczi: Ima a hazáért nehéz órában).

Rákóczi szerencsétlen végű nemzeti felkelése már átnyulik a négyszáz éves szenvedési korszak (1626.—1926.) következő szakaszába. Ez a szakasz 1697.-től, a zentai győzelemtől veszi kezdetét, mely befejezte a török elleni felszabadító hadjáratot s tart 1781.-ig, II. Józsefnek, a kalapos királynak trónralépéséig. Ez a korszak, melynek gerincét a

nagy magyar királynőnek, Mária Teréziának hosszú (1741.—1780.) uralkodása teszi, nemzeti és vallási szempontból egyaránt megközelítette a Regnum Marianum célkitűzéseit. Mária Terézia bölcs, vallásos és magyar érdekeket is respektáló uralkodása sokat jelentett a nemzet lelki és világi fejlődése szempontjából. A szentistváni gondolat diadalmas hulláma külsőségekben is megnyilvánult. Ekkor alapította meg a magyarjai hűségét megbecsülő királynő a Szent István rendet. A szentistváni gondolatnak fénypontja 1771. volt, amikor évszázados távollét után hazaszállították a nem porladó kezű királynak Raguzában őrzött Jobbját, nagy ünnepségek között. A szentistváni gondolatnak ez a lelki és világi kivirágzása szorosan hozzásimult a kor barokk, rövid életű katolikus renaissanceához, melyet azonban rövidezen az „aufklarista” forradalmi tanok szennyes, vallásellenes hulláma követ Európaszerte s amely, bár hazánkat csak kisebb mértékben érte, de nem is kerülte el teljesen.

Mária Terézia fia, II. József már teljesen e szellemi irányzat alatt állott, ami megintgatta vallási érzésében, teljesen átalakította gondolkozásában. Hiába próbált fiára hatni a kétségbeesett anya, alig hunyta le szemét, trónrakerülő fia hozzálátott, hogy ledöntse azokat a korhadtt korlátokat, melyet elődei emeltek és egy új, népboldogító uralmat te-

remtsen a francia filozófia eszméi alapján. Ezt akarta Ausztriában és ezt tette hazánkban is. Ezzel kezdetét vette egy új történelmi szakasz (1781.—1900.), melyben a *muhi-korabeli bűnös, a Mohács korának eretnek és bűnös magyarsága mellett egy bűnös, sőt hitetlen magyar arc kezd kibontakozni, mely a harmadik országcsapásnak, Trianonnak (1920.), a hihetetlen bűnös és az ősi vallásától elszakadt magyarság ostorának lett akarva, nem akarva előkészítőjévé.* II. József rövid, 10 éves uralkodása sokat ártott a nemzetnek. Amennyire szerencsétlenek voltak elvei, annyira konzekvens volt azoknak keresztülvitelében. Egyházellenes intézkedései, így a szerzetesrendek feloszlatása, vagyonuk elkobzása mindenre alkalmasabbá tették, csak a Regnum Marianum királyává nem. *Gondviselésszerű végzet van abban, hogy ez a lelkileg olyan téves utakon járó, bár jószándékú uralkodó sohasem viselte fején Szent István koronáját.* Igaz, hogy őt elhatárolására, t. i., hogy nem koronáztatja meg magát, elvei készítették. A koronázást idejétmult szertartásnak tartotta csupán, de talán Magyarország örökös királynője, Mária sem engedte volna, hogy Szent István koronáját lelkileg és vallásilag annyira eltérő gondolatvilágú ember viselhesse. Tízéves uralkodása és önkénye törvénytelen volt tehát ennek a különben tehetős, de szerencsétlen uralkodónak, akinek

halálakor a nemzet mintegy fellélegzett, bár dicséretére legyen mondva, II. József halálos ágyán néhány kivétellel összes szerencsétlen rendeletét visszavonta. A XVIII. század szellemfilozófiai áramlatai azonban II. József minden törekvése ellenére alig szántották végig hazánkat és a nemzet zömétől idegenek maradtak. Nem így a XIX. század vezető gondolatai, a technikai, tudományos haladás, a naturalista-liberális, hitetlen szellemáramlatok és a francia forradalom szelleméből táplálkozó, egyenlőséget-szabadságot követelő forradalmi nyugtalanság, mely a század elején zsarnokoskodó absolutista királyi hatalmat fenyegette. A XIX. század uralkodó eszméinek ez a fokozott beszivárgása előnyt és hátrányt is jelentett a magyarságra nézve. Rövidre fogva: anyagi, tudományos, művészi téren előnyt, politikai, lelki és vallási téren azonban súlyos hátrányt jelentett.

A nemzeti ébredés legkimagaslóbb alakja, a most 150 éves születési évfordulóját elért Széchenyi István volt. Széchenyi a „legnagyobb és leghívebb magyar“ évszázados álomból akarta felrázni nemzetét, mert nagyon szerette a „csunyácska hazát“. Miután kora előkelő fiataljainak könnyelmű, léha életmódja nem tudta őt lekötni, megkomolyodik, lelkileg elmélyül, rajongóan vallásos lesz és a nemzet napszámosává szegődik.

Kortársai csodálják alkotásait (Lánchíd,

Akadémia, Vaskapu), értékeli működését, de nem értik szellemét. Dinasztiahű, vallásos, a progressív haladásra felépített programja háttérbe szorul a kor tiszavirág, robbanó indulataival töltött forradalmi elszánásával szemben. Széchenyi kétségbeesve látja, hogy a szenvedélyesen radikális Kossuth forradalomba viszi nemzetét, de hiába, a korszellem jobban méltányolja Kossuth tüzes radikálizmusát, mint Széchenyi fontolva építő, vallásos magyarságát. Az újabb dinasztiaellenes harcban (1848–49.) elbukik a magyarság, de elbukik Széchenyi is és közel tíz évvel később elborult elmével fejezi be életét Döblinben (1861.).

A nyomasztó kétségbeesés éveire ugyan megjön a régen várt nemzeti kiegyezés (1867.) a királlyal, de a kor naturalista, liberális világeszméinek hitetlen, vallásnélküli szellemisége egyre nagyobb tömegeket nyer meg. A nemzet intelligenciája mellett a munkásmozgalmak internationalis, vallásellenes programjával már a nemzettest alacsonyabb rétegeit, a munkásságot és a parasztságot is megtámadja. Megjelennek a szakszervezetek, élükön a külföldről, különösen Galiciából beszivárgó, emancipált zsidósággal (1867.), mely gyorsan hatalmába keríti a kibontakozó magyar kereskedelmet, ipart és bankvilágot. Internationalis, vallás- és erkölcsellenes darabok töltik ki a színházak, szórakozó helyek és a

századvégén feltűnő mozik műsorát. A költészetből eltűnik az izzó magyar hang, mely egy Vörösmarty, egy Petőfi lantjáról zengett a század elején. Az írók és költők figyelme nyugat felé fordul, már nem magyaroknak, hanem öntudatos világpolgároknak vallják magukat, mely az öreg Aranyt a „Kozmopolita költészet” gúnysoraira készíti. Úgy hangzanak el ezek a szavak, mint a pusztába kiáltó szó:

Légy, ha birsch te világgöltő,
Rázd fel a nagy nyugatot,
Nekem áldott az a bölcső,
Mely magyarrrá ringatott“.

Igy éri meg a nemzet a századvégi nagy ünnepet, a Milleneumot 1896.-ban. Különös; öntelt, magabízó, vak és hitetlen ennek a századvégnek magyar embertypusa, intelligencia, iparosság és munkásság egyaránt.

A külső keretek pompázóak, gazdagok és bizakodóak. A nemzet egysége és szabadsága helyreállt, jövője gazdaságilag és politikailag biztosnak látszik egy újabb ezredévre. Holmi viharfellegecskék (pánszláv agitáció), hogy is zavarták volna ezt az internacionális eszmék lázában égő, öntelt, hitetlen nemzedéket.

Ki gondolt volna akkor komolyan arra, hogy alig harminc év múlva négy részre szakad majd az ország. Pedig a *lelki Trianon*

már akkor megszületett. *A milleneum nemzedékének hitetlensége, mely a Patrona Hungariae gondolatában legfeljebb egy naiv mesét véltek látni, zúdította ezt a harmadik sorsdöntő nemzeti vészt a magyarságra.* Ez a hitetlenség és hitbeli közömbösség az 1894.-es Wekerle kormány hírhedt válási törvényének törvényre emelésével tetőződött. A Regnum Marianum, Szent István országa elfogadta a törvényes válást és megtépázta a házasság szentségének felbonthatatlanságát. Hiába tiltakozott az ország maradék katolikussága erőtlenül, a korszellem vallási közömbösségével, felvilágosultságával és a többi felekezeti ellentétes felfogásával szemben nem boldogult.

3 a) *A katolikus magyar renaissance kezdete: Prohászka és P. Bíró alakja.*

A századvégnek ebben a külsőségekben gazdag, lelkileg viszont sivár levegőjében tükröződik a XIX. század egyházellenes, liberális irányzata. A századfordulóval kezdődő huszonhat év (1900.—1926.), mely egyben befejezi a négyszázéves bűnhődési szak (1526.—1926.) utolsó periodusát, s amely megéri a XIX. század tévelyeinek szörnyű gyümölcsét, Trianont, mégis külön korszak kezdetének számít. Megindul ugyanis az 1900-as

évek elejével a magyar katolicizmus renaissance, amely ha szerény keretek között, de öntudatos formában és egyre táguló keretek között kiindulópontja lesz az egész magyar nemzeti társadalom nemzeti megújulásának. Nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy *Máriának, az örökös magyar Királynőnek köszönhető, hogy abban az évben, 1894.-ben, amely a ma is fennálló, szégyenletes válási törvényeket hozta, indul meg a magyar katolikus társadalom első hivatalos seregszemléje, a Katolikus Országos Nagygyűlés, amely azóta immár harmincszor állította porondra a katolikus magyarság egyetemes, hivatalos arculatát.* Zichy Nándor gróf, Giesswein Sándor és társai voltak első, hivatott kezdeményezői ennek az eszmének. De nemcsak tömeg megnyilvánulásokban, hanem egyéni hivatott vezetőkben is bővelkedik ennek a sokat ígérő mozgalomnak arculata. Hivatott vezetője, a vezérek között is vezér: Székesfehérvár felejtethetlen püspöke: Prohászka Ottokár. (1857.—1927.).

Prohászka a Pázmányok, Zrinyik, Rákócziak nemzetségéből való, nem magyar nevű, de magyar szívű író, szónok és szervező egy személyben. A XIX. század keletlen, puha magyar szellemiségének igazi kovásza. Mindenki közel áll hozzá, szegény és gazdag, paraszt és úr, de igazi lelki gyermeke a század mű-

velt, hitetlen, sokszor blazirt, alapjában szerencsétlen intelligenciája, főleg a férfiak. Ezek a művelt, de hitetlen férfiak, tanárok, nevelők, írók, mérnökök, akik messze elkerülik a templomot, akiknek keményen oda-dörgi, hogy nem ismer kettős morált, mégis hallgatják, hiszik és követik őt. Ő valóban a **magyarság napja** a XIX. században, mely egyszerre bevilágítja az ország szellemi éjszakáját. Nem túlzunk, ha azt állítjuk, hogy ami ma Magyarországon van, pozitív katolikum nagyrészt akár direkte, akár közvetve, nagyszámú lelki gyermekei révén, az ő legszemélyesebb műve. Pedig ez a mű nincs befejezve. Az élet törvénye, s ezt Székesfehérvár láng-lelkű püspöke jól tudta, nem mindig az arat, aki vet az életben és valljuk és hisszük, hogy ma is, bármilyen szép, mégis csak zsenge, fiatal a vetés és nincs még itt, legalább pillanatnyilag az aratás és betakarítás ideje. *Akkor, csak akkor, ha a Regnum Marianum katolikum integrum, a területileg ép, vallásilag egységes boldog Magyarország megvalósul, lesz Prohászka életműve megvalósulva és beteljesedve*, mert ennek a boldog országnak alapját ő fektette le, mozgalmát ő indította el. Mert a nagy emberek, mint pharosok megelőzik korukat, ők annak a következő kornak gyermekei, amelyik csak jönni fog, ezért ütnek ki sokszor saját korukból, ezért kíséri

működésüket félre- és meg nem értés. Ez a boldog kor nincs itt még, de Prohászkanak és hasonlóan nagystilű, s a következő kort munkáló szellemtársainak (P. Bangha P. Biró) együttes megjelenése, működése s elhalálózása szintén ennek a kornak közeli eljövételét támasztja alá. Mindegyiküknek volt egy-két sajátos vonása, melyet bele kellett vésniök az idők márványába, hogy abból remekmű legyen, mindegyiküknek volt egy sajátos munkaterülete, melyet nekik kellett felépíteniök.

Így lett Páter Bangha „sajtóapostol“, a XX. század félelmetes fegyverének, az újságírásnak rettegett harcosa, így lett a magyar keresztény sajtó atyja. Így lett P. Buttykay a ferences szeráf, a szószék apostola, így lett gróf Majláth, erdélyi püspök a fiatalság lelki és szociális segítő atyja, így Tóth Tihamér a cserkészszívek bálványa és az egyetemista fiatalság hivatásos szónoka, a fiatal papnövendékek irányító lelki vezetője. A kor szociális problémáinak hivatott vivője és keresztény szellemiséggel védője pedig Fischer Kolbrie, kassai püspök és mások.

És így lett a Regnum Marianum, örök magyar gondolatának és a XX. század legközpontibb gondolatának, a Jézus Szíve gondolatnak fáradhatatlan, munkás apostola, egy apostoli hévvel, de minden feltűnés nélkül dolgozó, egyszerű jezsuita, P. Biró. Nevét

szűkebb lelki gyermekein kívül talán kevesebben ismerik, mint a vezér Prohászkaét, emberfeletti hitből és bizalomból fakadt működését a prózai realitás naivnak bélyegezheti, mégis nem a tömegsikerre alapított működése juttatta hozzá az országot ahhoz a kulcshoz, mely nemcsak számára, de az egész világnak nyomorában a jobb jövőt — Isten akarata szerint — egyedül tudja kinyitni, a Jézus Szíve gondolathoz. *A nagy magyar megújulásnak esze Prohászka ugyan — de, a szíve, — úgy hisszük — P. Biró.*

5. b) *A Jézus Szíve gondolat nemzetmentő szerepe korunkban.*

Mi úgy érezzük, hogy a Jézus Szíve gondolattal a magyarság további jövője és boldogulása elválaszthatatlanul összefügg, s mivel ennek a gondolatnak történelmi lényegét és jövőendő szerepét még a hívő katolikusok sem ismerik eléggé, ezért röviden — a nemzet jövőjének mélyebb megértése és a tennivalók tudatosabb átérzése szempontjából — a következőkben ismertetjük:

Mit akart, illetve mit akar Isten és Szent Fia, Krisztus, a Jézus Szíve ájtatossággal. Ezeket a kérdéseket a hívő joggal teheti fel önmagának. Hiszen a Jézus Szíve tiszteletnek a formáját és 12 ígétét nem az emberi elme buzgósága találta ki, legkevésbé Alacoque

sz. Margit, aki csak passive, az isteni kinyilatkoztatások alapján — legalább is így tanítja az Egyház — jegyezte fel azokat. De hát mi szándéka volt az ájtatosság újszerű formájával a Megváltónak? Hiszen 1600 évig, csak egyes kiváltságos lelkek, pl. Sz. Anselm. tisztelték külön szent Szívét (ez a tisztelet az illetőknek, mint magánszemélyeknek magán-ájtatossági formája volt csupán), szélesebb tömegek viszont nem tudtak róla. Nos szent Margit (1675) révén határozottan kinyilatkoztatja Magát az Üdvözítő, hogy mit akar... Ez ájtatosság szeretetének utolsó erőfeszítése volt, amellyel a szeretetteljes megváltás ez utolsó századaiban az emberek segítségére akar sietni, hogy a sátán uralma alól kiszabadítsa őket.” (Vie et Oeuvres II. 568.). Ez már világos beszéd. Tehát, ha igaznak tartjuk, fel kell tételezni, hogy a *Jézus Szíve tisztelet célja, az utolsó századoknak, tehát több száz év nemzedékének a felszabadítása a sátán uralma alól.* Hogy ez az utolsó századok kifejezés milyenszó szerint értendő, arra utal Sz. Gertrudnak (szent életű misztikus apáca, nagy Jézus Szíve tisztelő 13. század), akit a Jézus Szíve gondolat előfutárjának tartanak, kijelentése is: az Üdvözítő kijelentette neki, hogy Szent Szívének tiszteletét csak az utolsó korszakban ismerteti meg az emberekkel, hogy a szeretetében elhült világ attól lángrakapjon. Hogy e kijelentés után

több száz év múlva ez a tisztelet A. szent Margit útján meg is indult, azt jelentheti, hogy a világ már a XVII. században létének utolsó korszakába lépett. Meg is mondja szent Margit, hogy ez az utolsó erőfeszítés Krisztus részéről, tehát több nem lesz. vagyis *a Jézus Szíve gondolat és annak közeljövőben várható világgyőzelme a világvég közelségét is jelzi.* S a világhelyzet is emellett szól. A francia forradalom óta (1789.) a világ távol Krisztustól, a sátán karjaiban sinylődik, Jézus Szívének világuralma, a Jézus Szíve ország nemcsak lelki harcoknak, hanem súlyos háborúknak szülötte is lesz. Erre következtethetünk A. szt. Margit útján XIV. Lajoshoz intézett isteni felszólításból is, melyet azonban a francia király nem teljesített, t. j. hogy varrassa a Szent Szív képét a király. mint az Egyház elsőszülöttje, hadi zászlóira, véssesse fegyvereire és Ő győzelemre segíti minden ellenségével szemben, mert általa akar uralkodni a világ többi nagyjainak szívéen. Tehát a Jézus Szíve eszmének világi vonatkozásai vannak és lesznek.

De kérdés, mikor valósulhat meg ennek a gondolatnak világgyőzelme. Alapos okok arra késztetnek, hogy azt állítsuk, hogy föltételezhetőleg még a XX. század első felében. Többféle meggondolás alapján következtethetünk erre. Maga a Jézus Szíve az utolsó századoknak szánja a gondolatot és a jelképet győ-

zelmi jelül (lásd: XIII. Leo: Enc. Ann. Sacr. 1899 máj.), viszont eltelt ebből több, mint 250 év. A gondolat a kezdet óriási nehézségei után (ennek legyőzésével tünt igazán ki isteni eredete) mostanáig nagy eredményeket mutathat fel, az egész világot meghódította, koronája, a Jézus Szíve ország, azonban még késik. *XIII. Leó pápa azonban a XX. századot első órájában Jézus Szívének ajánlotta fel isteni sugallatra, s ezt pápasága legnagyobb művének mondja, ezzel a XX. század Jézus Szíve hivatalos százada lett, amelynek a győzelmet valószínűleg meg kell érnie.* Az utolsó évtizedek pápái egybehangzóan a Jézus Szíve gondolattól, mint egyetlen menedéktől várják a világ bajainak gyógyulását és a jobb idők elhozatalát. De századunk 1925. óta a Krisztus Király százada is. Krisztus Király pedig a végítéleten végleg országának birtokába lép s ha a Jézus Szíve ájtatosság, mint olvastuk, Krisztus szeretetének utolsó erőfeszítése, akkor világgyőzelme — az egy akol, egy pásztor gondolat diadala után az utolsó antikrisztus megkísértésnek, majd Krisztus második eljövetelének kell következnie. Ha azonban a XX. század, mint Jézus Szíve százada, megéri a Jézus Szíve gondolat győzelmét, az antikrisztusi időket és a végítéletet, akkor a Jézus Szíve gondolat győzelmének már a század első felében meg kell valósulnia, mert az egy akol, egy pásztor gondolat megvalósu-

lása, de maga az antikrisztusi idők is több évtizedet elfoglalnak.

Hogy a világ az utóbbi évtizedek ádáz háborúi után egy nagy, szinte csodás átalakulás és krisztusi béke előtt áll, erre utal XII. Pius pápának nemrég, 1941. június 29.-én tett kijelentése „a rossz csak ideiglenesen győzedelmeskedhet ezen a földön, el fog jönni a felszabadulás napja, amikor a Mindenható Isten emberi ésszel előre nem látható utakon, visszaadja majd az emberiségnek a nyugalmat és békét”. Mi ez, ha nem egy krisztusi béke korszaknak a megjövendölése.

Láttuk tehát, hogy a Jézus Szíve tisztelet az az egyetlen kulcs, mely a talán nagyon közeli jobb jövőjét kinyitja, s most már megérthetjük P. Biró működésének nemzetmentő fontosságát: P. Biró Jézus Szíve apostola volt. Alkotásai a Szívújság, a Jézus Szíve népleányai Társasága és egész működése a Jézus Szíve kultuszának jegyében állott. Érdekes és tanulságos azonban, ahogy P. Biró életében Jézus Szívének erre a központi tiszteletére eljutott. Magyarország Mária országa és P. Biró jó magyar és nagy Mária-tisztelő volt. Életrajzában írja róla egyik rendtársa (P. Petruch), hogy fiatalabb éveiben életének alap gondolata, központja, hazafiságának tengelye a Mária-tisztelet, a Regnum Marianum gondolata volt. Nos, nem tévedünk, ha azt ál-

lítjuk, hogy *P. Birót, Mária hű fiát és rajta keresztül az egész Magyarországot Szűz Mária, a magyar Királynő, minden Kegyelemek Anyja, vezette Szent Fia Szívéhez, ahhoz a végtelen, szerető irgalom-forráshoz, mely Magyarországnak, és az egész világnak eljövendő boldogságát hordozza magában.* Ez a gondolat töltötte be P. Biró életének második felét. Most már Mária segítsége mellett, Jézus Szívének tiszteletében látta a magyarság jövőjének legfőbb biztosítékát. Amikor apostoli királyunk 1914. december 8.-án, a Szeplőtelen Fogantatás, a mai kor legaktuálisabb Mária-ünnepén felajánlotta az országot Jézus Szent Szívének, repesett benne a szív és szentül hitte, hogy a világháborút nem veszthetjük el. Mikor a végzetes összeomlás bekövetkezett (1918.), elkomorult, de hite meg nem ingott. Bizonnyal érezte, hogy Jézus Szíve nem percekben és években lát, és hogy a nemzet liberális gondolatvilága nagyon is rászolgált erre az ideiglenes fenyítésre.

P. Biró 1938.-ban halt meg. Sorsa egy kicsit emlékeztet Mózesére, ki népét az ígért földjére vezette, de maga nem mehetett be. Mint Mózes Nebo hegyéről halála előtt megpillanthatta Kánaánt, úgy P. Biró halála előtt, 1938.-as Szent István év Eucharisztikus nagygyűlés felejthetetlen ünnepein, mely a magyarságot végleg eljegyezte a jobb jövőnek és katolikus renaissancnak, megérezhette,

hogy a vetés közeleg az aratáshoz, a magyarság s az eucharisztikus Krisztus felbonthatatlan szövetségéhez, a jobb magyar jövőhöz.

Miután végigfutottunk az 1900-as években megindult magyar katolikus renaissance néhány vezéralakján, lássuk magát azt a korszakot (1900.—1926.), melyben működésük elkezdődött. Természetesen a 900-as évek első tizedének arculata alig jelzi azt a hatalmas változást, melyet a magyar szellemiség életében az úttörő Prohászka és társai megindítottak. A korszellem továbbra is a XIX. század atheista, naturális, internationalis elemekkel és egy ködös intellektuel, európai kultúr közösség eszméjével átszőtt, halott bálványa maradt. Emberei a régi jó békevilág, hazug, materialista jólétében sütkéreznek s gőgös önbizalmuk leküzdhetetlen akadály a nemesebb lelkeség hirdetői számára. De a gőgös önbizalomnak hamarosan végeszakad. A sarajevói trónörökös gyilkossága (1914.) kirobbantja a szerte felgyülemlett önző szenvedélyeket, kitör a világháború (1914.—18.), melynek négy hosszú éve és rengeteg nélkülözése ugyancsak megcsappantja ezt az önbizalmat. Növeli az elkeseredést a háborút követő szerencsétlen kényszerbéke sorozat, mely egyként sújtja a győzteseket és a legyőzötteket és az egész világot újabb fegyverkezési hullámba sodorja.

Hazánk minden hibája és erénye napfényre kerül ebben a négyéves elkeseredett

küzdelemben. Napnál fényesebben ragyog a dinasztia iránti hűséges vitézsége, mely véráldozatot nem nézve, erejét felülmúló vállalkozásokba sodorja, de előtűnnek hibái is. Prohászkaról, Székesfehérvár nagy püspökéről mesélik, hogy mikor látta a hadbavonuló katonákat és hallotta káromkodásaikat, elkomorodott. Mikor valaki megkérdezte tőle, hogy miért oly komoly, azt felelte, úgy érzi, hogy már elvesztettük a háborút, mert káromkodó katonákat nem segíthet meg az Isten. A XIX. század vége kikezdte és sok helyt elpusztította a magyar máriás lelkiséget és ez végzetessé vált a háború vége felé, amikor az anyagi és lelki nehézségek megsokasodtak, fejünk felett. A kiábrándult naturalista lelkiségű intellektuális és munkásosztály, kiből kivészett a keresztény lelkiség, mohón fordul az új tanokat hirdető kommunista és szociáldemokrata, pacifista vezérek felé, akik között nem egy Galiciából beszivárgott, a nemzet lelkétől annyira távolálló zsidó viszi a főszerepet. S ha a külső frontokon nem is tudja az ellenség legyűrni a magyart, ez az alattomos belső front kicsavarja kezéből a kardot, bekövetkezik a külső-belső összeroppanás, kitör az őszi rózsás forradalom (1918. X. 31.), az új rezsim arcátlan hadügyminisztere, Linder Béla, elrikoltja az új jelszót: „nem akarok katonát látni“. A világmegváltó új eszmék győznek, forradalmi kormány keríti hatalmába az ural-

mat, Tisza Istvánt, az egyetlen erőskezű embert, aki még rendet tudna csinálni az országban, megölik orvul, de uralmuk még azt a néhány meghibbant fejű intellektuelt is kiábrándítja, akik eszmeileg hittek nekik. A levi-tézlett forradalmárok néhány hónap múlva dicstelenül átadják helyüket a kommunistáknak (1919. III. 21.), akik leplezetlenül hirdetik anarchisztikus eszméiket, eszközökben nem válogatva, hogy uralmukat fenntarthassák. Őket is elűzi azonban a román megszállás és a nemzeti ébredés (VIII. 1.) és 1919. XI. 16.-án Budapestre, mely annyit szenvedett, bevonulhat a nemzeti hadsereg élén Horthy Miklós fővezér, hogy egy új, nemzeti Magyarországnak legyen majd kormányzójává. Az új kormányzatnak nincs írigylésreméltó dolga. Első intézkedései között szerepel a béketárgyalások lebonyolítása, melyet a szomorú trianoni „békeszerződés” 1920. VI. 4.-én zár le. Vele formailag is lezárul az ország 4 részre csonkítása és vele a XIX. század hitetlen és bűnös magyarságának szörnyű bűnhődése. De nemcsak a XIX. század hitelenségének, hanem a hitszakadás ma is sajgó lelki hasadásának emléke is kísért. *Az őszirózsás forradalom éppen X. 31.-én, a Reformáció emlékűnnepén tör ki, mintegy jelezve, hogy Mária, Magyarország királynője, neheztel az országra. S talán az sem véletlen, hogy épp a reformáció emlékűnnepén, október 31.-én ölik*

meg orvul a forradalmárok a református Tiszát, aki emberi számítás szerint egyedül akadályozhatta volna meg az ország összeroppadását. De Magyarországot, mint már annyiszor hangsúlyoztuk, nem emberi erővel tartja meg a Gondviselés. A különben jószándékú, puritán, de a Máriás lelkülettől távolálló Tisza nem lehetett a Regnum Marianum megmentője. Az a Tisza István, aki minden jó tulajdonsága ellenére nem volt ment korának liberális, demokrata korszellemétől, aki a világháború alatt a parlament egyik ülésén általános tapsvihart aratva, kijelentette, hogy bár tiszteli és értékeli az Egyházak munkáját, nem engedi visszahozni a „középkor sötét levegőjét”.

Ugyancsak Tisza volt az, aki makacsul ragaszkodott, hogy IV. Károly koronázásánál, mint az országnádor helyettese, bár nem volt katolikus, az apostoli koronázásnál, a korona fejretételénél segédkezzen. Tervét, hiába tiltakozott a parlamentben a katolikus néppárt, hiába ellenkezett az ország katolikus közvéleménye, keresztül is vitte s ezzel, mintha csak saját és királyának tragédiáját indította volna meg. Mindez azt a benyomást kelti az emberben, hogy *Trianon magyarsága egyben hitszakadásának bűnhődését is szenvedti.*

Trianon magyarságának legnagyobb költoje, a kor jószándékú, de béna lelkű magyarságának symboluma, a minap elhunyt Remé-

nyik Sándor (1890.—1941.) evangélikus. Sorsa mintegy örök memento: *Mária nélkül a legjobb szándékú magyar sem boldogul.* Református a kor magyar nemzeti imájának, a Hisszekegynek a költőnője, Papváry Elemérné is, *mintha a trianoni korszak egyben a magyar lelki egység visszatérésének adventje is lenne.*

Az őszirózsás forradalomnak, melyet előbb említettünk, van a bűnhődési jellegén kívül egy vigasztaló motivuma is. P. Biró, Jézus Szíve nagy apostola hívja fel rá a figyelmet (E jelben győzni fogsz, 1932.), hogy a forradalom épp 9 hónapig tartott (X. 31.—VIII. 1.), mintegy Jézus Szíve szenvedés kilencede volt tehát a magyarságnak, és épp Jézus Szíve péntekén, VIII. 1.-én szűnt meg, vagyis ez a szenvedés nem volt hiábavaló, Jézus Szíve pártfogásába vette a magyarságot és ha szenvedéseiben megtisztította, utána majd jogaiba helyezi.

Trianon magyarságának megaláztatása volt az is, hogy meg lett fosztva koronás királyától. IV. Károly, a fiatal, tapasztalatlan, de kétségtelenül jószándékú uralkodó hazájától távol, Madeira szigetén fejezi be martir életét. (1922. IV. 1.). Jámbor halálával, mely környezetét elérzékenyítette, vezekelt ősei és népe bűneiért. A király kétizbeni hazatérési kísérlete az országot majdnem újabb polgárháborúba és megszállásba vitte, de a Gondviselés

és vezetőinek tapintatos erélye megkímélte ettől.

De ha Isten bűneiért súlyosan meg is látogatta a nemzetet, Mária, a magyar Királynő minden csapás között meg is tartotta. Hiába mondtak le életéről éhes szomszédai, az ország kezdett talpraállni a nagy nemzeti csapás után is. De ha gazdaságilag meg is indult a helyreállítás munkája, lelkileg nem mindenben volt szerencsés. A keresztény ellenforradalmi szellem, melytől annyit vártak, bár neves és jószándékú vezetői (Ernst Sándor, stb.) voltak, „kurzus“ irányzat lett, melyben inkább külsőségek, mint a mélyebb lelkiesség domináltak. A tömeg ugyan szívesen átvette egyes jelszavait, de lelkiességét még mindig a régi liberális-szabadkőműves korszellemhez szabta. Attól lehetett tartani, hogy ez a felemás viselkedés, melyet egyes vezető férfiak sem átallottak követni, értéktelenné teszi a keresztény társadalmi eszme értékét a még elzárkózó baloldali szocialista és egyéb tömegek előtt. Másrészt a társadalom kétlaki viselkedése minden komoly reformmunkát (a válás eltörlése, választójog, földreform) akadályozott. De mégis az 1919. év ólmos fásultsága olvadozni kezdett, és a nemzet újra munkához látott sanyarú helyzetében.

4. Nemzeti és krisztusi megújulás felé (1926—).

Elérkezett közben az 1926. év, 400 éves évfordulója annak a szerencsétlen ütközetnek, Mohácsnak, ahol a magyarság bűnei és vallási hasadása miatt nyugodt szellemi és anyagi fejlődését és függetlenségét évszázadokra elvesztette. *De a szenvedés évszázadai is lejárnak egyszer s úgy látszik ez a 400 éves évforduló, mintha jelezné a magyarság jobbrafordulásának kezdetét.* Megnyilvánult ez a bizalom, az ország kormányzójának tartalmas emlékbeszédében is, melyben pillanatnyi ellentéteket félretéve, baráti jobbot nyújtott egy másik vitéz nép, a szerb felé. Ennek a lépésnek, mely a trianoni csonkaország első külpolitikai lépése volt nem kisebbíti jelentőségét az sem, hogy az akkori Jugoszlávia, a délszláv nagyálom szülötte ma már a múlté. *1926-ban meggyőződésünk szerint egy új korba lépett a magyarság, mely még ma is tart, melynek végét természetesen ma még nem lehet elhatárolni.* De az is bizonyos, hogy ebben a korban, külön korszak az a 12 év. 1926.—1938., mely az 1938.-as Szent István évig és az Eucharisztikus kongresszusig tart, mert 1938.-ban a magyarság életének és felemelkedésének egy mindenki által jól elkülöníthető új korszaka nyílt meg, amely ma is tart még.

1926. lelkiileg is fordulópontot jelent

Trianon magyarságának életében. A Patrona Hungariae gondolatot felejtő, tévutakra vetődő, de hibáiért Trianonban súlyosan megbűnhődő magyarság ráeszmél bűneire és tudatára jön annak, hogy bűnhődése Királynője érdekeinek elhanyagolása miatt érte. Észreveszi, hogy megújulását is a magyar Királynő irányítja s a nemzeti hadsereget a szegedi Madonna* küldi a Tisza partjáról a bűnös Budapestre. *Igen, a magyar megújulás nem a kálvinista Rómából, Debrecenből, sem az evangélikus Sopronból, a civitas fidelissimából, hanem a katolikus Szegedről indul ki és háttértől a magyar Királynő irányítja.* Vagy tekinthető-e pusztá véletlennek, hogy a magyar nemzeti megújulás Mária kiváltságos bónapjában, májusban, éppen május 7.-én, Boldog Gizellának, szent István hitvesének nevenapján indul el. Lázás hetek előkészítő munkája után, ezen a napon foglalta el a vörös bitorlóktól a felkelő magyarok kicsiny, elszánt csapata a szegedi Mars téri laktanyát és újra szabadon és büszkén kitűzte a háromszínű nemzeti zászlót. Május 30.-án, a Szent Jobb feltalálása ünnepén pedig megalakul az első szegedi nemzeti kormány, hogy a körülötte kialakuló nemzeti hadsereggel 1919. novemberben bevonulhasson az ország sokat szenved-

* A szegedi Havas Boldogasszony templom csodatevő Fekete Máriaja (ünnepe aug. 5.).

dett fővárosába, Budapestre is. 1921. március 6.-án magyarországi Boldog Jolántha ünnepén pedig Szeged városa minden magyar város előtt elsőnek ajánlotta fel magát Jézus szentséges Szívének, mintegy symbolizálva, hogy a szegedi gondolat későbbi, végső szellemi és fizikai győzelme egyben a Jézus Szíve gondolat győzelme is lesz. S talán — reméljük — az a nemzet, amely minden más európai népet messze megelőzve elsőnek indította el a keresztény nemzeti megújulást képviselő szegedi gondolatot, elsőnek és úgyszólván egyedül szenvedte el az európai népek közül a vörös kommunizmust, elsőnek, vagy az elsők között fogja elérni ennek a gondolatnak legeszményibb kiteljesedését Jézus Szíve országának győzelme jegyében.

És Mária hú gyermekei, a magyar kongreganisták 1924.-ben felismerve, hogy menyire megbántotta az ország Máriát, Lourdesbe, az Immaculata conceptionak, a kor, gyógyító védasszonyának szentélyébe zárandokolnak, hogy Őt a nemzet bűneiért ezzel is kiengeszteljék. Ott, Lourdesben, a nagy testi és lelki gyógyhelyen merült fel az eszme, el kell hozni a Nagyhatalmú Szűzet a bűnös Budapestre. itt barlangkápolnát állítani neki, hogy bűneinkért kiengesztelődve, látva őszinte megbánásunkat, közbenjárjon az országért Szent Fiánál is és kieszközölje pártfogását, hogy az ország határai és lelki egysége kard-

csapás nélkül visszaállítottassanak. Ennyi hittel ennyi bizalommal szemben a Boldogságos Szűz sem maradhatott érzéketlen és 1926.-ban valóra is vált a terv első részlete, megindult nagy akadályok és sokszor csodálatos fordulatok közepette (Pfeifer Gyula: A Sziklatemplom története, 1931.) a Gellérthegyi Sziklatemplomnak, a magyarok Nagyasszonya szentélyének építése, mely a trianoni bűnbánó magyarság engesztelő szentélye és a boldog jövőnek, Prohászka nagy álmának, a Regnum Marianum katolikum integrumnak biztos alapja lett. „És áll már a Nagyasszony Sziklatemploma... Ott áll a magyar főváros legforgalmasabb helyén, a Szent Gellért fürdővel szemben, a szent Gellérthegy déli sziklafokán.

Áll, mert Isten úgy akarta, hogy ezen ki-magasló és szent Gellért véréből áztatott szent helyen intő jelként épüljön fel az Ő Szentséges Anyjának kegyeletes helye.

Isten úgy akarta, hogy ebben a magyar Pátrónának szentelt templomban, a folyton égő áldozati gyertyáktól gyuljon ki az a reménysugár, amely messze bevilágítson a magyar éjszakába.

Isten azt akarta, hogy megtérő magyarjai itt, e sziklatemplomban, mintegy a „Boldogasszony“ ölen, találjanak e nehéz küzdelmes napokban megnyugvást és nyerjenek erős bi-

zodalmat a *kiengesztelődést követő nagy magyar időkre.*" (Pfeifer Gy. : 1931.).

Igaz, sokat, közel 14 évet kellett várni, míg ennek az újraépítésnek első lépése éppen Szent István királyunk jubileumi évében, 1938.-ban megindult, de senki sem maradhatott megilletődés nélkül, mikor *minden emberi számítás ellenére kardcsapás nélkül kaptuk vissza a szép felvidék egy részét.* És ez a csodálatos égi segítség azóta sem hagyja el a nemzetet, mutatva, hogy ezen az úton valóban helyesen jár.

Ez már a második eset volt, hogy a Szep-lőtelen Szűz a kor egyik modern Mária-arca közbelép országa érdekében. Először, mint említettük 1914. XII. 8.-án, a Szeplőtelen Fogantatás ünnepén, amikor helytartója, apostoli királyunk, I. Ferenc József felajánlotta az országot, a Regnum Marianumot Jézus Szívének. Nem is lehetett másképp, *Mária országát csak Mária, minden Kegyelemek közvetítője, mutathatta be Szent fiának,* mint azt P. Biró, a Jézus Szíve apostola, életében is láttuk. Máriának ez az arca, t. i. a Szeplőtelen Fogantatás mindenben kiegészítője a kor legcentrálisabb eszméjének, a Jézus Szíve gondolatnak. Teljesen érthető, ahol a Fiú, ott az Anya. S ha a Fiú, látva Egyházának legnagyobb veszélyét, mely fennállása óta valaha is fenyegette, legnagyobb kincsét istenemberi lényének, értelmi-, érzelmi-, akarati teljességét,

Szent Szívét dobja a küzdelembe, akkor Mária, az Istenanya, hogy közvetítsen és Szent Fiát támogassa, szintén hasonlóan cselekszik és a legnagyobb veszély idején, legnagyobb értékét, Szeplőtelen Fogantatását veti küzdelembe, hiszen az az a pont, ahol leginkább fölénk, gyarló emberek fölé emelkedik. *A beteg bűnös világot meggyógyítani, ez a Jézus Szíve gondolat gyökere, a beteg emberiséget Jézus Szívéhez vezetni és érte közvetíteni, ez a Szeplőtelen fogantatás eszményi szerepe korunkban.*

De Máriának, az Anyának van egy másik időszerű arculata is: ez a Segítő Szűzanya, a mennyei megkoronázott Királynő alakja, karján az ugyancsak megkoronázott kis Jézussal. Amint Szent Fiának a Jézus Szíve gondolat mellett ahhoz csatlakozóan még egy korszerű királyi arca van, mely a Krisztus Király gondolatban tetőződik, mint már említettük, úgy Mária, a Keresztények Segítsége, mint Segítő Szűzanya is megjelenik. *S ha a Szeplőtelen Fogantatás arra van hivatva, hogy a beteg emberiséget meggyógyítsa és Krisztushoz vezesse, úgy királynői, Krisztus Királyhoz hasonló másik arca, a meggyógyított kereszténységet akarja világgyőzelemhez, Krisztus Királyságához vezérelni.* Ez az arc már a régibb századokban is feltűnik, ott van Lepantónál (1571.), ahol, mint említettük, először halványítja el a török félholdat, ott van

Bécs ostrománál (1683). ott VII. Pius, Napoleon foglyának diadalmas hazatérésénél (1814.) ki ünnepéül a május 24.-ét rendeli. De igazi jelentőségét és korszerűségét csak a XIX. században nyeri, mikor megszületik az eszme apostola, Don Bosco (1815.). Ő lesz a Segítő Szűzanya gondolatának diadalra vivője. A turini Segítő Szűzanya bazilikája, melyet csodás körülmények között építtetett, a világnak hirdeti: *Inde Gloria mea: Innen árad dicsősége ma világára. Don Bosco többszörösen úgy látja látomásaiban, hogy az ezer veszély között hányódó Egyház az Eucharisztia, Jézus Szíve és a Segítő Szűz tisztelete révén fog győzni világszerte.*

Nekünk magyaroknak, Mária országának érthető, ha nemzeti szentélyünk van a Segítő Szűz tiszteletére is. Ez a szentély a budapesti Örökimádás Templom. ahol a Segítő Szűzanya képe fölött a magyar korona domborműve s jobbra a magyar címer, mintegy jelzi, hogy Mária magyar Királynő is. S ne csodáljuk, hogy éppen az Örökimádás Templomban van ez a kép, azon a helyen, ahol nem a Tabernaculumban elrejtőzött Jézus. hanem az örökimádást fogadó és váró, trónusára kitett Krisztus Király. a XX. század győzedelmes Krisztusa várja a magyarság hódoló imádatát. *Mintegy fenséges előképe ez a szentély a köpetkező boldog kornak, a Jézus Szíve országa korának, ahol az Oltáriszentséget az egyik*

látó szerint éjjel-nappal imádni fogják. S maga a Reparatrix Rend is, Mária különös kegyelméből, mintha azért alakult volna, hogy örökös engesztelésével Krisztus Királyt kibékítse és ennek a boldog kornak eljövetelét siettesse. Alapítónője, D'outromore Emilia éppen 1854. XII. 8-án, Szeplőtelen Fogantatás dogmájának pápai kihirdetése napján kapta az utolsó égi indíttatást a Szent Szűztől a szerzet megalapítására és leányai egészen az engesztelő szeretet áldozatai, ruhájukon a feltűnő Jézus Szíve képpel, melynek orszá-
gáért oly hathatósan közbenjárnak.

A gellérthegyi Sziklatemplom és buda-
pesti Örökimádás a magyarságnak két nem-
zeti szentélye, melyeknek a jobb idők meg-
hozatalában bizonyval részük lesz. Hogy he-
lyes útra lépett a magyarság 1926.-ban, azt
mutatja a további évek története is. 1926.—
1938.-ig a magyar sors lelki és világi téren
is emelkedően folyik minden baj ellenére,
ugyanakkor viszont a világ többi részén sú-
lyos viharfelhők keletkeznek, melyek új vi-
lágégéssel fenyegetnek. A magyarság viszont
az általános bajok ellenére is emelkedett.
Emelkedésének újabb állomása az 1931. esz-
tendő, melyet egy szentéletű spanyol apáca,
Raphols Mária, közel 100 évvel ezelőtt Jézus
Szíve egyenes felszólítására írt — de csak né-
hány évvel ezelőtt (1926.—1932.) megtalált
írásaiban úgy jelöl meg, mint egy szomorú

korszak kezdetét, mikor Krisztus Egyháza ellen az egész világon támadások indulnak. S valóban eddig az idő kijelentéseit megerősíteni látszik. 1931.-ben különben is megerősödtek a bajok. Végleg megszűnt az elmúlt világháborút követő konjunktúra és általános bankpánik robbant ki. megkezdődött Kínában a több, mint 10 éve tartó japán—kínai háború. Spanyolországban győz a baloldali, istentelen forradalom, a királyt, XIII. Alfonzot elűzik, Mexikóban folynak a vallásüldözések, Németországban féktelen méretet ölt a jobb- (nemzeti szociálisták) és baloldali (szociáldemokraták, kommunisták) küzdelme. S Magyarország? Igaz, hogy itt is érvényesül a bankzárlat depressiója, de azért nyugodt a gazdasági helyzet s lelkiileg továbbtart a felemelkedés. Ennek egyik szép példája a Szent Imre ünnepek bensőséges pompája, melyet nagyszámú külföldi zarándok és a külföldi biborosok is megcsodáltak. Ezzel a 900 éves évfordulóval megkezdődik az árpádházi szentek különböző jubileumainak szinte kegyelemszerűen összeeső sorozata, mely alkalmat ad egyrészt a hívő katolikus magyarságnak hogy hitéről és hazafiságáról újabb és újabb tanubizonytságot tegyen, az égnék és Máriának arra, hogy újabb és újabb kegyelmekkel halmozza el az országot. A következő évben, 1932.-ben, követi ezt Szent Erzsébetnek, a szegények szentjének 700 éves jubileuma. De

Magyarország nemcsak a magyar szentek tiszteletével és ünneplésével, hanem az 1929. és 1931. évi szentföldi nemzeti zarándoklatokkal és a sűrű római látogatásokkal adja tudtára a világnak, Krisztus és Egyháza iránti hűségét. Világi téren is Magyarország igaza felé fordul a világ érdeklődése. 1927.-ben megjelenik a Daily Mailben lord Rothermere cikke; s az egyszerre a jogos magyar revízióra tereli Európa figyelmét. Külföldi utasok száma megsokszorozódik, egyre több nemzetközi intézmény tartja Magyarországon összejövetelét és 1933.-ban boldog örömben részesül az ország: itt tartják meg a világ ifjainak nagy cserkész-táborozását, a jamboreet Gödöllőn, ami újabb megbecsülést szerez a nemzetnek.

Egyre-másra jelentkeznek a nemzeti jubileumok, így Rákóczi ünnepségek, a nagy magyar fejedelem halálának 250 éves évfordulója alkalmából, ugyanebben az évben ünnepli meg az ország a Pázmány Péter tudományegyetem alapításának 300 éves jubileumát. Ezt követi 1936. IX. 2.-án Budavár visszavételének 250 éves jubileuma. Közben az ország anyagilag is kezdi kiheverni a trianoni csapást, megindul a nemzeti hadsereg újjászervezése és korszerű kibővítése is. A 30-as évektől kezdve a magyar hadirepülés is újjáéled. A liberális-demokrata szellem gyors hanyatlása, mint szerte Európában, nálunk is érezhető lesz, de a helyükbe lépő. a magukat

jobboldalinak, sokszor szélső jobboldalinak nevező politikusok és pártok, inkább aggályokat, mint sem megnyugvást keltenek, féktelen személyi egoizmusukkal és izléstelen, nyers hangjukkal. Így nőnek a fények mellett az árnyak is, hogy a pesszimista sötétén, az optimista derűsen láthassa az ország jövőjét.

Ilyen bizonytalan, de mégis derűtváró hangulatban éri meg az ország az 1938. évet, honalapító királyának, Istvánnak 900 éves halálozási évfordulóját, melyet az ország iránt mindig mély rokonszenvvvel viseltető Szentszék akként jutalmaz, hogy Magyarországnak juttatja a legnagyobb katolikus kitüntetést, a két évenként ismétlődő, a világ buzgó katolikusait egybegyűjtő Eucharisztikus kongresszust, a katholicizmus legnagyobb internacionális seregszemléjét.

De a magyar égen viharfelhők tornyosulnak. P. Bangha, a „sajtóapostol“, akinek a kongresszus megrendezése lenne életének koronája, súlyosan megbetegszik. Fehérvérűség, mentheteilen, mondja a könyörtelen orvostudomány. Legalább addig élhetne még, jajdul fel az országban a hívők könyörgése. És meghallgatásra talál odafenn, P. Bangha életben marad. De jönnek helyette új nehézségek. Politikai zavarok az országban és az országon kívül. A közeli háború előszele söpri végig a lelkeket. Elvész Ausztria függetlensége (1938. III. 10.). az osztrák és német katolikusok le-

mondanak, sokan mások utazási nehézségek miatt fordulnak vissza a tengerentúlról. De a kongresszus mégsem marad el és hatalmas, egyetlen, katolikus seregszemle lesz az ország és a világ katolikusai számára. Akkor még nem tudtuk, ma már tudjuk, hogy az utolsó pont, ahonnan Európa és a világ a katolikus szolidaritása a krisztusi és antikrisztusi erők nagy összeapása előtt felemelte szavát, ahonnan kezdik majd újrászöni a háború után az új Európa krisztusi szálait (Nyisztor Z.). A belpolitikai viszályok is elcsitulnak. És Eugenio Pacelli, a pápa legátusa nem nézhetett megrendülés nélkül erre a kis, de Krisztus hitében óriássá nőtt népre, amelynek 200 ezer férfja jött el a kongresszus fénypontjára, az éjjeli Szentségimádásra, ahol Krisztus Király tartott nagy seregszemlét a súlyos küzdelmek elé néző gyermekei felett, hogy őket a Szentostya titkos színe alatt táplálja és döntő küzdelmekre erősítse. És a legátus boldog örömmel beszélt az ország dicső. szent királyáról, kinek emlékévét ünnepli ez a nemzet, többi árpádházi szentekről, kiknek ragyogó példaképe állandó erősség forrása a nemzet tagjainak és külön az Árpádház tiszta fehér virágáról, boldog Margitról, kinek szentté avatása újból előtérbe került. Mintha az ég ezekben a boldog és mégis súlyos órákban ezt a szentté avatást, mint újabb kien-gesztelődési áldozatot a magyar nemzettől újra

elvárná és fogadná. És aztán megemlékezett a legátus egy fiatal, ismeretlen apácáról is, kinek nevét csak kevesen hallották, Bogner Mária Margitról, kinek szentté avatási eljárása szintén rövidesen megindul majd. Ime a kiszikkadt magyar föld, mely az Árpádok óta oly sokáig nem adott szenteket, ismét termővé lesz, az Árpádház szentségének és égi dicsőségének évszázados visszatükröződése idején. Mit érezhetett Bangha Béla, mikor élete főműveként ezt a 200 ezres tömeget térdelni látta, nem tudhatjuk, de biztos, ma már ott fenn élvezi érte mindennél nagyobb örök jutalmát.

S hogy milyen emlékeket vitt magával Pacelli Eugenio, a pápa legátusa, ki tudná — de kétségtelen, mikor később pápává választották, mindenki érezte, hogy a magyarok pápája került trónra. Talán nem véletlenül, arra szánta őt az Isten, hogy a magyarság örök és leghívebb támogatója, a pápaság nevében hathatósan és az igazság személyes ismeretében emelje fel szavát Mária országa, a kereszténység védőpajzsa érdekében.

De a mély és lelkes siker és áhítat megrázott minden katolikust és nem katolikust egyaránt. Mindenki tudta, mindenki érezte, hogy valami változásnak kell jönnie, mert Isten ennyi hitet nem hagyhat megválaszolatlanul. És jött is bőven a fizetség. Az országban abban az évben rekord mennyiségű

búza termett. A kormány egy milliárd pengő beruházásával elindíthatta a gazdasági élet és a hadsereg legnagyobb szabású kibővítési programját. Végül Zalában rábukkantak az évtizedek óta hiába keresett kőolajforrásokra. olvan mennyiségben, amely a legszebb reményekre jogosított. De ez nem volt minden. Ilyen hangulatban zajlottak le a Szent István hét impozáns ünnepei, melyen újból és újból érezni lehetett, hogy további lépések következnek. Úgy is történt. A müncheni találkozó a négy nagyhatalom vezetői között megpecsételte Cseh-Szlovákia sorsát. A cseheknek három hónap határidő alatt vissza kellett, tárgyalások útján adni a magyar felvidék magyar lakta részeit. Sok volt a nehézség a tárgyalásoknál, de mintha égi kéz akarta volna elhárítani a háborút, hogy a Sziklatemplom fogadalmához híven, kardcsapás nélkül kerüljön vissza az ősi föld egy darabja. Éppen október 14.-én, magyarok Nagyasszonya ünnepén kezdődtek meg a tárgyalások Komáromban, Klapka városában és november 5.-én, Szent Imre napján megindultak honvédeink, hogy birtokukba vegyék az ősi földet. Az ország megrendülten vette tudomásul, hogy él még az Isten, ki Szent István évében ilyen csodálatos körülmények között indította el a magyar feltámadást. És az első darab honi földet nem egyszer. váratlanul követi a többi, 1939. tavaszán Kárpátalja görög katolikus.

ruthén népe borul le ősi kegyképen a pócsi Mária előtt, melytől húsz éven át elszakították. 1940.-ben, Szent László 900 éves jubileumán, éppen Szent László napján indul el az orosz Románia ellen, mely hamarosan a második bécsi döntésre (1940. IX. 30.), majd észak Erdély békés úton való visszatérésére vezet. Ezt követi 1941. tavaszán Bácska és a Muraköz, s így Szent István országa darabról-darabra egészül ki, de az örömben sok ürm is vegyül. A milliók hazatérése mellett, idegen járom alatt maradtak még milliók, a nemzetiségek a határon innen és túlról a nemzet egysége ellen izgatnak, a gazdasági helyzet, a közben kitört második világháború (1939.) alatt egyre nehezebb, az ország politikai pártjai pártbéli helyett nemegyszer meddő és terméketlen személyi hajszát folytatnak. Végül még mindig nem hegedtek be a régi sebek, a Millenium nemzedékének szörnyű bűne, a választási törvény még mindig életben van, pedig Magyarország biboros hercegprimása ünnepélyesen figyelmeztette a nemzetet (1941. húsvétján), itt a tizenkettedik óra a törvény eltörlésére, mert ha a törvény megmarad, az ország mindennél nagyobb veszély felé néz. Ugyanúgy nyögi még a magán és közerkölcs az utolsó évtizedek letűnő liberális irányzatának túlhajtásait, a mindenk tetejébe az áldatlan egyke és egy se rendszerrel, mely a magyarság erkölcsi alapját és létét fenyegeti.

Így méltán el lehet töprengeni rajta, mit is hoz a jövő. Növekvő fények az egyik oldalon, sötét árnyak a másik oldalon, ez a jelen magyarságának száraz mérlege. Vigasztalásul szolgálhat részünkre, *ha az Isten Szent István évében építeni kezdett bennünket, akkor Ő be is fejezi művét, hiszen Mária országa nagyunk, amely nem veszhetsz el. De biztos, annyiival több szenvedéssel kell majd adózunk a proházakai lelkek nagy céljának, a teljes Regnum Marianumnak eléréséért, amilyen mértékben ellenállunk Isten akaratának.*

V.

A magyar jelen máriás nemzedékének feladatai és kötelezettségei.

A) A Patrona Hungariae gondolat tudatossá és általánossá tétele.

Most pedig itt, miután átfutottuk a Patrona Hungariae gondolat szemszögéből a magyar történelem eseményeit és levontuk tanulságait, foglalkozzunk azzal, mik a Patrona Hungariae eszme szempontjából a jelen lehetőségei és kötelezségei, aztán pedig vessünk néhány pillantást a várható jövőbe, megállapítva, mik lehetnek azok a távolabbi célok, melynek előkészítésén Prohászka Ottokár feltűnése óta oly sok kiváló magyar közember és vezető dolgozott és dolgozik. Ha feltesszük, *mi a jelen katolikus, de távolabbról minden magyarjának legfőbb kötelessége*, azzal felelhetünk rá, *centrálni, központiá tenni gondolkodásunkban és ami fontosabb, életünkben a Patrona Hungariae gondolatot*. Tudni és hirdetni s ami vele egyértékű, aszerint élni és cselekedni, *hogy a szentistoáni felajánlás volt ennek a nemzetnek eddig egyetlen, legfőbb öre és ez jövőjének egyetlen szilárd biztosíté-*

ka. Hinni és tanítani, hogy a magyar választott népe Istennek nemcsak képletesen, hanem a szószoros értelemben, ami által megelőz lelkileg sok, nála hatalmasabb és talán műveltebb nemzetet. Említettük, hogy a szentistváni felajánlás a magyarságot a kegyelmi élet második fokára, az ú. n. via illuminatívára emelte, ezáltal lemondva természeti nemzeti céljai elsődleges voltáról, természetfeletti célt, a Mária-szolgálatot és tiszteletet vállalta és állította élete központjába. Azt is említettük, hogy a kegyelmi élet kiválasztottságának ezen második fokán áll közel 1000 éve a magyar nép, a harmadik fokot — a via unitiva-t —, amely-nél az eszme teljesen átjárta és tudatossá teszi lelkiségét, még nem érte el. Hogy elérheti-e, vagy sem, erről szeretnénk most eddigi gondolatmenetünk birtokában néhány szót szólni. Kétségtelen, a Patrona Hungariae gondolat, bármennyi apostola és hirdetője volt nagyjaink és az egyszerű köznép közt, a magyar nemzettestet nem hatotta át teljesen. Sokan voltak vívói, de sokan voltak skeptikusai, sőt ellenzői (pl. a demokrata-liberalis világnak hívei). Ugy is kifejezhetnők ezt a gondolatot, hogy a magyar nép választottságát sokszor inkább ösztönösen teljesítette, mint tudatosan vállalta. A via illuminativa, megvilágosodás ezeréves útján ismételt kegyelmi hullámok érték, pl. az ellenreformáció korában. de közben a sötétségben is botorkált. Vagyis, az eszme

teljes, folyamatos kifejlődése mai napig nem történt meg. De hát mit kellene tennünk az eszme teljes kifejlődése és vele a harmadik, súlyos lelki krisisek után következő, kegyelmi fok, a via unitiva elérése céljából. Véleményünk szerint azt, hogy az egész egy valláson levő ország túlnyomó többsége elfogadja, sőt élete központjába helyezze, még hozzá tudatosan ennek a honmentő eszmének egyedülálló fontosságát. Ebből az állításból több dolog következik. 1. Hogy ez megvalósulhasson, az ország 90—95%-ának kátholikusnak kell lennie. 2. Oly kornak kell elkövetkeznie, mely ezt kegyelmi, természetfölötti eszmekört megemésztheti, sőt tudatosan éli. 3. Olyan formában kell ennek a gondolatnak a jelentőségét az ország lakosságával, egyszerűvel és tanulttal egyaránt megismertetni, hogy megértse, lelkesüljön érte és éljen is szerinte.

Tudjuk és mérlegeljük, hogy a két első feltételünk oly magas igény, t. i. az egyhitű ország, a természetfeletti gondolkozású világrend, hogy ezt csak rendkívüli körülmények között, rendkívüli korban valósulhat meg. Ilyen kor és ilyen körülmények csak egy korban lesznek, s ez meggyőződésünk szerinti — minden egyéb látszat ellenére nagyon közel van s ez Jézus Szíve országa kora. Nem kell sokat magyaráznunk, hogy miért. 1. Mert akkor rövidesen megvalósul az egy akol, egy Pásztor gondolat és vele

az ország vallási egysége. 2. Mert akkor a korszellem olyan emelkedett lesz, hogy végre egy ezred év után megérti azt, amit ezer-
 évig materialista gondolkodása miatt nem értett, t. i. a magyar nép választottságát. Ez a
 kor lesz a magyarság életének — nézetünk sze-
 rint — legszebb diadala és egyetlen elégtétele,
 mert nemcsak ellenfelei és barátai szeméről
 hull le a hályog, hanem maga is csak akkor
 értheti meg tudatosan és egyetemlegesen vá-
 lasztottságát. Maga ez a lelki felismerés a leg-
 nagyobb boldogságra fogja hangolni. Ha most
 tesszük fel ismét a kérdést, megvalósulhat-e
 és mikor a Patrona Hungariae gondolat teljes
 győzelme, akkor röviden felelhetünk. Meg-
 valósulhat, de csak egy korban: Jézus Szíve
 országa korában. Nem előbb és nem később.
 S ha igaz az, amit állítottunk, hogy Jézus Szí-
 ve országának hajnalhasadása, ha még oly
 váratlanul is, súlyos viharok közepette, né-
 hány évtized alatt megvalósul, akkor rá-
 jövünk arra, hogy miért és mire készíti elő
 Isten és a magyar Királynő, Mária, néhány
 évtized, de szemmel láthatólag 1938. óta a
 magyarságot. S ha ezt látjuk és tudjuk, akkor
 megértettük, hogy *a ma magyarjának egész
 programja a jövőre* ez a két szó lehet: *Mária
 országa Jézus szívében*, s ebben a rövid né-
 hány szóban benne van minden sorsunk, vá-
 gyunk, felemelkedésünk és jövődő boldog-
 ságunk.

A magyarság Mária népe. Sorsa is sok tekintetben hasonlít Máriához. „Szűz Mária nagyon rejtett életet élt. Ezért nevezi őt a Szent lélek és az Anyaszentegyház „elrejtett és titokzatos Anyának“. Mélységes alázatosságában az volt a legforróbb és állandó vágya, hogy önmaga és a teremtmények előtt rejtve maradjon, s csak Isten vegyen róla tudomást.“ (Csávossy-Boldog Grignon: A tökéletes Mária-tisztelet.).

De ugyancsak B. Grignon a tökéletes Mária-tisztelet legalázatosabb apostola írja ugyane műben, hogy a világ vége felé, az utolsó századokban az Isten megjutalmazván Máriát nagy alázatosságáért, kinyilvánítja hűségét szolgálójának. Máriának titkait és dicsőségét a Szentlélek kegyelmeivel minden ember előtt. Azokban az időkben, s mi talán már ezekben élünk, minden ami Máriáé, s ami évezredekig elrejtett volt, napvilágra kerül és ragyogni fog. Nem oktan azt hinni tehát, hogy a magyart. Mária házanépét, ezerévi hamupipőkei élet után megjutalmazza és megdicsőíti az Ur. Mária-szolgálatáért és tiszteletéért. Sok jel mutat arra, hogy ezek az idők nagyon közel vannak, vajjon nem az Egyház időszerű lépése-e. hogy „Most fogja a pápa szentté avatni boldog Monforti Lajost, aki Mária világkirályságának előharcosa volt. Ez a szent nagy kijelentést tett a Mária tiszteletéről szóló művében: abban az időben, mikor

majd, ünnepélyesen elismerik Máriát, minden szív, és az egész világ Királynőjének,* csodás dolgok fognak történni a földön!” (A Szív 1942. 36. szám.).

Máriának, mint a világ Királynőjének az ünnepét már néhány éve megünneplik egyes katolikus országokban, így Németországban. A Szűz-Anya hónapjának, a szép virágos má-

* Alig néhány hónap telt el, hogy a fenti sorokat papírra vetettük. S ime, azóta váratlanul, hamarabb, mind gondolhattuk volna, bekövetkezett a világ ünnepélyes felajánlása a Szűzanya szeplőtelen Szívének, s ezzel Máriának, mint a Világ Királynőjének hivatalos elismerése.

XII. Pius pápa 1942. okt. 31-én a fatimai szent-év ünnepélyes bezárása alkalmával megtette azt az ünnepélyes felajánlást, melyre a fatimai Szent Szűz 1917-es jelenései oly nyomatékosan figyelmeztették a világot. De ez a felajánlás, mely az Egyház közeli teljes győzelmének is előre veti fényét, jelzi, hogy közel van Oroszország teljes megtérése és a világ krisztusi békéje. A fatimai titkok első és második részletét csak nem rég — 1941. aug. 31. — tette közzé a portugál püspöki kar. A titok most közölt második részletében a Szűzanya közölte a fatimai látókkal, hogy ha a világot felajánlják szeplőtelen Szívének, akkor ez a Szív minden nehézség ellenére győzni fog. Oroszország megtér, a világ egyideig krisztusi békét fog élvezni. Ugy látszik nagyon közel vagyunk ehhez az áldott korszakhoz.

Érdekes a felajánlás napja, okt. 31. mely a reformáció emlékűnepe s a magyar őszirózsza forradalom kitörésének napja egyben.

Mintha a pápa lépése azt is symbolisálná, hogy Mária „Aki egymagában elfojtja az eretnkségeket” — meghozza a föld lelki és vallási egységét.

jusnak első napját választották erre, melyet a sátáni hatalmak a XIX. század utolsó éveiben a luciferi vörös május elseje számára akartak kisajátítani. De Mária, minden élők Anyja össze fogja tiporni a sátán fejét és uralkodni fog, mint a világ Királynője. Nálunk, 1942.-ben először indított mozgalmat a Szív ennek a magasztos ünnepnek a megülése, melynek időszerűségét semmi sem bizonyítja jobban, mint az 1925.-ben XI. Pius által kihirdetett Krisztus Király ünnepnek evvel teljesen parallel, Krisztusnak e világi királyságát, a világ minden teremtetett élő és élettelen lényére való suverén jogát kihangsúlyozó jellege. A Segítő Szűzanya királynői megkoronázott alakja, nemcsak a mennyeknek, hanem e földnek Királynője is.

Értsük meg jól és vessük szívünkbe: *Mária országa csak Jézus Szívében lehet maradéktalanul boldog, de ott mérhetetlenül boldog lesz, s csak akkor és ott fogja megfutni kívül és belül a Patrona Hungariae gondolat a kiteljesedés diadalútját.*

De hát eddig is dolgoznunk kell és ennek a gondolatnak gyakorlati formát kell adni. De egyben össze is kell kötnünk a Jézus Szíve gondolat gyakorlati követelményeivel és ajtatossági formáival, mert hiszen *a magyar Királynő tiszteletének Jézus Szívéhez kell elvezetnie a kor magyarságát.* Mi úgy érezzük, a Patrona Hungariae gondolat ajtatosságának

és a Jézus Szíve felajánlásoknak követnie kell egymást. Itt tudnunk kell, mik a Jézus Szíve gondolat kiteljesedésének gyakorlati megnyilatkozásai. Rövidesen minden egyénnek, minden családnak, mint a társadalom legkisebb sejtjének, minden közületnek (üzlet, iskola) és végül minden államnak fel kell ajánlania magát Jézus Szentséges Szívének. Az egyén felajánlása, melyre különböző szövegű imák vannak forgalomban, azt jelenti, hogy az illető aláveti magát Jézus Szíve uralmának, mindent (tehát nem csak imáit, hanem a munkáját, fájdalmát) Jézus Szívének, Jézus Szíve országáért tesz. Ezzel a felajánlással, ha komolyan; teljes szívből történik, illető lelkében megtörténik a Jézus Szíve ország hajnalhasadása. A Jézus Szíve ország nagy rohamcsapata az 1844.-ben, Franciaországban megalakult Jézus Szíve Szövetség, mely ma 35 millió tagot számlál, tömöríti ezeket az egyéneket (külön férfiak, nők és gyermekek) és közös havi, valamint napi szándékokra való imával sietteti az új rend jövetelét. A családfelajánlását, a Trónraemelést, rendszerint egy tisztelendő végzi megfelelő imaszöveggel, a család nevét a Jézus Szíve Szövetség aranykönyvébe írja. Az intézmények és a nemzet felajánlása is megfelelő imaszöveggel történik. Nálunk az egyén és családfelajánlás szépen halad, csak az intézmények terén van sok kívánni való. Legutóbb városaink, pl. Kassa,

Esztergom, próbálják pótolni a mulasztottakat Országunk maga a Gondviselés kegyelméből háromszor ajánlotta fel magát Jézus Szívének, tehát megtette kötelességét. Az 1914. december 8.-án végzet felajánlást ugyanis az 1938.-as Kongresszuson, valamint a Kongresszus emlék-ünnepén, 1940.-ben megismételte. Így Jézus Szíve segítségét, minden gyarlóságunk mellett a közeljövőben bizonyosan élvezni fogjuk. Magának a Kongresszusnak hármias emlék-ünnep, 1939.—40.—41., melyet a hálás nemzet kezdeményezett, mutatja, hogy a nemzet életében 1938-ban nagy változás történt.

B) A magyar jövő célja: Mária országa Jézus Szívében; kettős (Mária és Jézus Szíve) felajánlás, ennek elérésére.

Véleményünk szerint a Patrona Hungariae gondolat tudatossá és általánossá tételébe is hasonló felajánlási formákat kellene bevezetni. Az általános, sajátos és örök magyar példát maga a szent király adja, kinek a legsajátosabb, a nemzet létét biztosító cselekedete hívó kétségbeesésében végzett felajánlása volt a Nagyasszonyhoz. A legnagyobb magyar Szent István, ekkor volt a legnagyobb. Minden magyar tehát akkor hasonlít legjobban első, szent királyához, ha hasonló helyzetben, t. i. ha súlyos helyzetben jövőjét és életét, tisztán természeti eszközökkel és jóakarattal nem tud-

ván biztosítani, hívő kétségbeesésében, a nagy királyhoz hasonlóan a Nagyasszony természetfeletti segítségét veszi igénybe, de cserébe felajánlja. Neki birodalmul halhatatlan lelkét és jövőendő életét központilag, a természetfeletti legnemesebb eszme, Mária királynői szolgálatába állítja. Így lesz a legmagyarabb, mert a Patrona Hungariae felajánlás, ami az országot 1000 éven át védte, fogja ezentúl védeni saját lelkét is. Továbbiakban egy ilyen felajánlási szöveget közlünk:

MAGYAR FELAJÁNLÁS.

(Nagyasszonyunk Szeplőtelen Szívének, a Világ Királynőjének)

Mária, Nagyasszonyunk! István, első apostoli királyunk, tanácstalan és szorongatott helyzetében a Te hívséges oltalmadba ajánlotta szeretett országát. Azért, Nagyasszonyunk. Magyarország örökös Királynője, végső, biztos menedékként, nehéz és szorongásokkal teli órámban én is feltétlen bizalommal fordulok Hozzád és kérlek, légy az én kis birodalmamnak, halhatatlan lelkemnek örökös Királynője. Mivel pedig gyarlóságaim miatt egy hosszú életen át nem tudom magamat tartósan megvédeni, hűséges szolgálatodra

kötelezem magamat, Téged kérve, hogy ezért engemet mindig és mindenben segíts és védj meg, mint legszemélyesebb tulajdonodat.

Egyben kérlek minden kegyelmek közvetítő Anyja, Szeplőtelen Szívettel ki immár e világ Királynője is vagy, ajánlj be engemet Szent Fiadnak Jézus Krisztusnak Szentséges Szívébe, hogy minél hamarabb megvalósulhasson minden jámbor magyar legbensőbb óhaja, *Mária országa, Jézus Szívében. Amen.*

A székesfehérvári egyházmegyei hatóság 1680/1943. sz. jóváhagyásával.

*

Ugyanezt a felajánlást a Jézus Szíve felajánlás mintájára nemcsak minden magyarnak, hanem minden magyar családnak, intézménynek is meg kellene tennie. Mivel a nemzet felajánlást már Szent István elvégezte és mások, így pl. Lipót, már meg is ismételték, az tehát már csak megújítandó. Mivel pedig a Patrona Hungariae gondolat, Mária országa csak Jézus Szívében válhatik teljessé, ezért a *magyar felajánlást mindenütt a Jézus Szíve felajánlás kell, hogy kövesse. Azért kövesse és ne előzze, mert nézetünk szerint Magyarországot, mint Mária országot, csak Mária mutathatja be igazán Jézus Szívének.*

C) Egyéb kötelezettségeink.

Igen! A Jézus Szíve s a Patrona Hungariae gondolat terjesztése, ez most a legfőbb, legégetőbb kötelessége minden jó magyarnak, mert ezeknek a diadalútjától függ a magyar feltámadás. De *vannak egyéb kötelezettségeink is*. Ezek közül csak egyet-kettőt említünk. Mindenekelőtt a *liberális válási törvények eltörlésének szorgalmazása*, hogy szenvedéseink kisebbek legyenek.

Azután az engesztelés. Az engesztelés a magunk és mások bűneiért. Igen, más népekért is, a magyar Mária népe, élete örök engesztelés, örök áldozat a maga és mások hibáiért. „A magyar nemzet is folytonos áldozat Európáért, a kereszténységért. *Ha nem akarja akkor is vállalnia kell ezt az áldozat-sorsot*. Őseink vállalták. Hajadonjaink minden nagy nemzetcsapás után, fenyegető sors idején hosszú menetekben vonultak kolostorokba és ifjaink az Istennek-élés, a lelkeket-mentés kemény megváltói hivatására. Az avultaknak látszó fegyelem-eszközök, a lelket a testiség fölé emelő önmehtagadások újra előjönnek. Minden nagy időnek megszületik a maga vezeklő magyarja, magyar áldozata.”... A mély lelkiség, a szerzeteseinktől példázott vezeklés szelleme vihet diadalra minket a világ-vihar veszedelmein át. — Böjtölni, magyarok: Istenért, Magyarországért, emberiségért! —

Vezekelni, magyarok: bűneinkért és a világ bűneiért! — Imádkozni, magyarok: A krisztusi életrendszer új lendületéért! — Megváltói munka. Magyar hivatás! (Pakots K.: A lélek Szava 1942. 3. szám.).

Ne gondoljuk, hogy az engesztelés kiváltsága csak nekünk magyaroknak szól, a világ nyomorúságának ezen nyomasztó óráiban Péter utódai, a pápák, de különösen XI. Pius több körlevélben, köztük a *Caritate Christi* kezdetű apostoli szózatában hívja fel a világ figyelmét a vezeklésre és az engesztelésre, mert *csak a jobb érzésű és választott lelkek hősi szeretet-áldozatain keresztül juthat el a bűnök nyomorában vergődő emberiség Jézus Szívéhez, a bajok egyetlen, legfőbb orvosához.*

Ne gondoljuk azt hogy a jobbak engesztelése (hiszen engesztelésre nem mindenki hivatott) csak egyesekért, vagy keveseknek szól. „Az engesztelés nem egyéni érdek, nem a lélek fájdó érzelmessége. Nemcsak részvét és tehetetlen vánszorgás! *Az engesztelés nagy műve* a legaktívabb előkészítése a jobb kor-nak, mely után mindenki eped. Nemcsak vágyban, hanem *valóságban Isten országá-nak, Jézus Szíve diadalának kezdete!* (Erdey F.: Engeszteljünk 1942.).

Az engesztelésnek ez a misztikus árama már néhány éve átfonja a magyar nemzet-testet és mintha mostanában duzzadó, fiatal, új rügyeket hajtott volna. Már 1935-ben a pá-

pai körlevelek intelmére támaszkodva. Szunyogh, bencés atya, hintegette a magyar szívekbe az engesztelés annyira időszerű gondolatát, hangsúlyozva, hogy az Isten, aki 10 igazért megkegyelmezett volna Szodomának, nekünk is kegyelmezne most, ha ilyen engesztelő lelkületet találna. És a nemzet szavát, ha lassan bár, de mintha meghallotta volna. Ma már ezrekre, vagy talán tízezrekre rúg az „*Örökös vezeklők*“ *tábora*, s velük újabb és újabb híveket hódít az „Egy napot hazánkért és népünkért“ mozgalom (L. Szemerjay Kovách D.: hasonló nevű füzet), melynek önkéntes tagjai kötelezik magukat, hogy minden hónapban egy meghatározott napot az engesztelés és vezeklés magasztos céljának áldoznak.

És 1941. végén elhangzik az országos riadó, a *nagy magyar engesztelés* „*A magyar győzelem titka*“ (Jézus Szíve népleányai kiadása, 1941. december). „Mi győzni akarunk! De akkor végezzünk egész munkát s vegye ki ebből részét minden igaz magyar! *Szervezzünk meg egy nagy-nagy országos engesztelést, könyörgést* — legyünk meggyőződve, csakis így kerüljük el a megsértett Isten sujtó kezét. Legyünk meggyőződve végső sorban, az áldozatos engesztelő lelkek szerzik meg az igazi és teljes magyar győzelmet. Tartsunk ki ebben az engesztelésben mindaddig, amíg miénk nem lesz a boldog magyar jövő“. (L. u. o.).

Hogy a katolikus magyar társadalom részéről nem talál ez a felhívás süket fülekre, annak bizonyítéka, Jézus Szíve lapjának, a Szívnek az országos engesztelés problémáival foglalkozó rovata, mely örömmel jegyzi fel a szebbnél szebb és meghatóbb példáit, nemcsak az egyének, hanem a közületek megmozdulásának és csatlakozásának.

„*XI. Pius annyira becsülte a magyarságot, hogy Krisztus diadalának népét látta benne. Felcsillant a fény az aggastyán pápa szemében, ha a magyarokról beszélt. Mária népe légy hű hivatásodhoz és akkor áldott vagy a nemzetek között, mert Krisztus boldogító uralmát előkészítetted: példáddal, a nagy magyar engeszteléssel!*“ (A Szív 1942. 34. szám.).

Végül, de nem utolsó sorban, nemzeti kötelességünk Boldog Margit szenttéavatásának kikönyörgése az egetől. Mert, bár Jézus Szíve fog révbejuttatni bennünket és a Patrona Hungariae jár közben érettünk. *úgy látszik, odafenn az égben ezekben a sorsdöntő napokban ismét az Árpád-vér, Boldog Margit az engesztelő áldozat. Az ő szentté avatásának kikönyörgését várja el a Mindenható a magyar néptől és Ő ismét elfogadja Boldogunk lelkét és érdemeit a magyarság megváltó, kedves áldozatául.*

Szépen fejezi ki a gondolatot az egyik boldoggáavatásért könyörgő kilenced, mely

Szent Margitot „a magyarhon üdvéért vezeklő szelíd báránynak, a magyar nemzet folyton égő áldozatának“, majd „*Magyarország föltámadása váltságdíjának*“ nevezi., majd így könyörög a Mindenhatóhoz: Uristen, ki nek dicsősége a szentek koronája, alázatos szívvel kérünk, tekints kegyelmesen ezer sebből vérző, szomorú hazánkra és engedd, hogy leányod, árpádházi Boldog Margit, nemzetünk örömeire mielőbb megdicsőüljön és a szenteket megillető tiszteletben részesüljön. Az ő szűzi ártatlansága felajánlásáért szüntetted meg egykor a szörnyű tatárjárást, *most az ő érdemeiért add vissza nekünk a régi hazát* és művelj közbenjárására csodákat a mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

Most tehát rajtunk a sor ezért a kérésért imádkozni. Viszont az Isten döntését nem ismerjük, csak azt látjuk, hogy az utóbbi időben, mintha valami túlná ennek a szenttéavatásnak időpontját. Az a rengeteg ima, szentáldozás és egyéb jócselekedet, melyet csokorba kötve el akartak nemzeti zarándoklattal a Szentatyához juttatni, a Gondviselés utolsó pillanatban azt megakadályozta. 1940. júniusra volt kitűzve a zarándoklat indulása, de Olaszország június 10-én belépett a háborúba. Így a zarándoklatot 1940. októberre halasztották, de a háború nehézségei miatt bizonytalan időre el is tolódott. Közben elérkezett 1943., Boldog Margit halálának 700 éves év-

fordulója, nem tudjuk, nem most lesz-e az idő, mikor áldozatát megismétli az országért, hogy megvédje a keleti yeszedelem ellen. De akármi is Isten szándéka. addig kötelességünk Őt így is engesztelni.*

És Szeged, a magyar megújulás városa, a Fekete Mária városa, ebben a boldog Margit-tiszteletben is előljár. 1927-ben, a mohácsi csata 400 éves évfordulóját követő évben letelepszének benne a Dömés-apácák, kik az ország engesztelő áldozatának, árpádházi boldog Margitnak szellemét és alakját buzgón ápolták új állomáshelyükön. S nem véletlenül éppen Szegeden 1938.-ban megalakul a Boldog Margit emlékbizottság, mely 1939.-ben, majd 1940.-ben társadalmi mozgalmat indít és 1940. januárjában a szegedi dómban a nemzeti hadsereg zászlajára is feltűzi boldog Margit képét és őt küldi elsőnek a nemsokára visszatért Észak-Erdélybe.

És innen indul ki — megint csak nem véletlenül — a jubileumi évben, 1942. január 19.-én boldog Margit lapja, hogy az egész országot összefűzze a szent tiszteletében. Mily találóak a sorok, melyekre a lapot buzgó

* Könyvünk szedése közben kapjuk a hírt Rómából, hogy XII. Pius Boldog Margitot szentté avatta. Az ünnepélyes kihirdetés háború utánra marad. Kérjük most már az új szentet, annál inkább legyen engesztelő áldozatunk nemzetéért e szomorú időkben.

megalkotói útjára bocsájtják! „Boldog Margit 700 éves születési évfordulóján indul a lap *a nagy magyar történelmi megújulásba*. Talán nem is véletlen, hanem a jóságos Istennek akaratát és a mi kis áldozati gyöngyünk fő óhaját kell abban látnunk, hogy Szegedről, a nap városából indul útjára ez a folyóirat, ahonnan az Istent és hazáját szerető, életét is áldozni kész magyarság elindult a nemzeterősítő munkára“.

És Gyertyaszentelő Boldogasszony napján a római magyar egyházférfiak küldöttsége 1942. febr. 2.-án Luttor Ferenc vezetésével felajánlási gyertyát adott át a pápának. A gyertyán boldog Margit képe volt kivésve. Ime a magyarság tiszta áldozatának symboluma örködött és szolgált az elmúlt nehéz évben a Szentszéknél.

A magyar nemzet nem lehet hálátlan az ősi Árpád-vérből származó égi arához, aki jobb jövőjének biztosítója. Még sokkal vagyunk boldog Margitnak adósai! Szeged, a nap városa előttünk jár és utat mutat a törlesztésre. 1942. aug. 20.-án Szegeden egy nemes szívű magyar házaspár saját jegygyűrűjét ajándékozza az égi arának, hogy ezzel örökre eljegyezze a jövődökre az ország számára. És felhangzik Szegeden a jelszó: Méltó nászajándékot az égi arának, építsük fel romjaiból boldog Margit kolostorát a Margit-szigeten és melléje hálából emeljük fel a ma-

gyarok Nagyasszonya díszes templomát. Mire megtörténik a szenttéavatás a nemzeti ajándéknak készen kell állania.* A felszólítás hónapokkal ezelőtt elhangzott, de a nemzet alig figyelt fel rá. Pedig pótolnia kell és reméljük — pótolni is fogja mulasztását, ha azt akarja, hogy a magasztos cél — Mária országa Jézus Szívében — megvalósuljon.

Végül arról a két fiatalról kell még szólni, akinek a szentté avatási eljárása folyamatban van. *Bógner Mária Margitról*, a Visitatio apácájáról már megemlékeztünk. A másik ifjú szentjelölt *Kaszap István*, fiatalon, 1935-ben elhunyt Jézustársasági novicius. Mindkettő buzgó Jézus Szíve tisztelő. Bógner Mária sokáig a Jézus Szíve Szövetség zelatora volt. És érdekes, annak a két rendnek, a Visitationis rendnek és a Jézus Társaságnak tagjai, amely két rend A. szt. Margit és gyóntatója, Boldog Colombiere Kolos révén különleges kiválasztottságot kapott a Jézus Szíve ájtatosság terjesztésében. Az Egyház mondja ki természetesen ügyükben a végső szót, de mi úgy érezzük, hogy az *eljövendő Jézus Szíve korszak örömdetes előhírnökei ők és egyben mindennél fényesebb bizonyítékai a magyar katolicizmus lelki újjászületésének.*

* Ha Boldogunk szenttéavatása Rómában néhány nappal ezelőtt meg is történt, ünnepélyes kihirdetése és megülvése háború utánra marad. Addig a kolostor építésére még lenne idő.

S ha majd elérkezik ennek a közelgő és mégis oly nehezen várt korszaknak, Jézus Szíve országának hajnalhasadása, akkor a hála és boldogság örömteli óráiban elérkezik a budapesti Szent István Bazilikának, a nemzet első szentélyének első igazi, boldog ünnepe is. Mert hiszen nem kis mélabúval írja a templom avatott történetírója, Tarnóczy, hogy ennek a nagyszerű, 1906.-ban befejezett szentélynek a sors mostohasága folytán nem lehetett még igazán boldog ünnepe. De talán — úgy érezzük — nemcsak a sorson mulott ez, hanem a magyarságon is, amely még nem tudta nagy tömegeiben átérezni, mit jelentenek részére azok a szentelt falak, melyek az Árpádház szentjeinek és a *Patrona Hungariae*-nak oltárait foglalják magukban. Nem tudják, nem is gondolnak rá, hogy *Magyarország örökös Királynőjének, a Patrona Hungariae-nak itt, a magyarság lelki központjában van a fogadóhelye*, hiszen a királyi várban csak a helytartója, a király székel. *Itt a Mária oltár előtt, amelyet Benczur híres képe, Szent István koronafelajánlása díszít, a magyar hadsereg díszőrségének kellene állnia a tisztelet jeléül.* Igen, tudjuk, korunk reális és materiális világszemlélete nem bírna el ennyi metafizikumot, de vajjon nem az lesz-e a vége, hogy megmértetik és könnyűnek találta-tik, hogy helyt adjon egy krisztusibb világnak, amelyben megvalósulhat a XX. század

egyetlen boldogító magyar programja: Mária országa Jézus Szívében.

Akkor azután valóra válhatnak Tarnóczinak Szent István halálának kilencszáz éves jubileuma (1938.) előestéjén írt jóslatszerű szavai (Dr. Tarnóczi János: A Szent István Bazilika éneklő kövei...):

„A kilencszáz éves évfordulót lesújtott nemzet ünnepli s tegye azt bármilyen őszintén: örömebe mégis csak belesír a fájdalom. *Azért méltán vár még igazabb ünnepre a Bazilika: Szent István történelmi Magyarországnak ünnepére! Erről álmodnak a tornyok...*

Lehetetlen, hogy egy dómnak, amely ezeréves nemzet szentélye, ne legyen egyszer igazán ünnep! Nem, nem álmodhatnak hiába a tornyok...

Egyszer majd ünnepre hívnak a harangok a Szent István templomában... Az lesz a templom nagy napja!... Szép köveire akkor majd egy nép öröme fut fel s harangjai egy nép boldogságát újjongják világgá."

TARTALOM.

I. Történelmünk legnagyobb csodája: élünk és vagyunk	5
II. A Patrona Hungariae gondolat és a szent- istváni állameszme nemzettörténelmi jelen- tősége és kapcsolata	7
III. A Patrona Hungariae gondolat kegyelmi értékelése	24
IV. A magyar történelem metafizikai történelem- szemlélete	
1. Az Árpád-királyok kora (1001— 1501).	29
2. A vegyes és nemzeti királyok kora	35
3. A 400 éves (1526—1926.) bűnhődési szak	45
3a A katolikus magyar renaissance kezdeté: Prohászka és Biró alakja	69
3b A Jézus Szíve gondolat nemzet- mentő szerepe korunkban	73
4. Nemzeti és krisztusi megújulás felé (1926—)	85
V. A magyar jelen máriás nemzedékének fel- adatokai és kötelezettségei.	
A) A Patrona Hungariae gondolat tudatossá és általánossá tétele	101
B) A magyar jövő célja: Mária or- szága Jézus Szívében: kettős (Má- ria és Jézus Szíve) felajánlás. en- nek elérése	109
Magyar felajánlás	110
C) Egyéb kötelezettségeink	112

Felelős kiadó: Dr. Máriás István.

DUNÁNTUL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSETT.

A nyomdaiért felelős: Mészáros József igazgató.

